

ARRASATEKO POLITEKNIKA ESKOLA

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO 12 GOROSTIA TEL. 426666 PREZIOA 1.250

“Bedi teknika gizartearen onerako”

Gure etorkizuna dela eta kezkatu dabilkigu gazteria; urduri eta itxaropentsu, etorkizun on baten alde orain dabilen jendea. Negarrari eta hiletak jotzeari ekiteak ez du talio. Besteak beste, lanak salbatuko gaitu. Eta, dakigunez, bada landu beharrezko lurralderik: hizkuntza, kultura, industria, hitz batetan esanda: herrigintza.

Herrigintzari atxikirik dihardute zenbait eskolataro irakasle eta arduradunak. Eskolan ereiten da, gero, zuhaitz mardul bihurtuko den hazia. Eskolan lantzen dugu geure geroa, eskola dugu geure etorkizunaren ardatza. Baina eskolaren inguruan bada kezkarik, bada zalantzarik. Sail honetan lanean ari diren zenbait iritzi jasotzearen Arrasatera jo dugu eta Politeknika Eskolako zuzendariari, Retegi jaunari, zenbait galdera egin diegu:

—Arrasateko Eskola ez da gaur gaurkoa. Urtetan amaika lan egin izan duen eskola dugu Arrasateko hau. Teknika saila ongi jorratzen duzuela entzun dugu...

—Gaur gaurko momentuak eskatzen duenaren arabera bizitzea nahi badugu, nahi eta ezkoa dugu teknika lantzea, gure eskoletatik tekniko on batzuk sortzea, gaurko industri giroan lan egingo duten gazteak prestatzea. Herriak behar beharrezkoa du teknikaz ongi jabetzea, gainontzean erabat atzeraturik geldituko zaigu. Teknika lantzeak berekin duen arriskuaz jabeturik gaude. Horregatik, ez dugu tekniko norberekoirik maite, herrigintzaren ardatzari atxikirik guztien onerako landu nahi dugu teknika. Badi teknika gizartearen onerako!

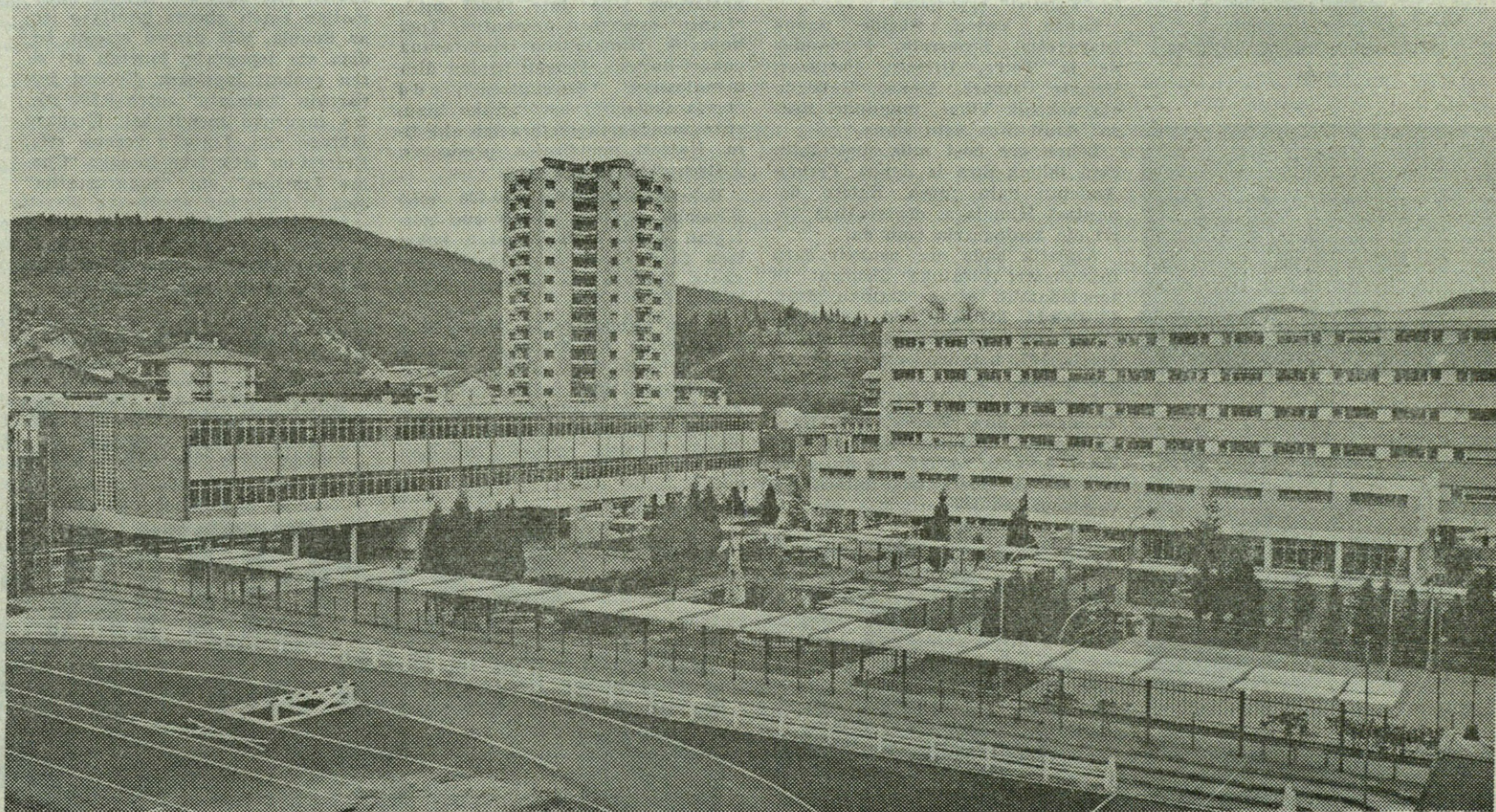
—Alde horretatik ere izango duzue buruhausterik asko. Izan ere, lantegiak industriaz osatuz doaz, makina automatikoak nagusituz. Zuek prestatzen duzuen gazteak bai ahal du industri mundu honetan zereginik?

—Gai hau dela eta benetan kezkatu gabilta. Industriak espezializatutako peoiak beharko ditu. Gu, berriz, eskolatutako gizarte bateruntz goaz. Hemendik urte pare batetara, istudiente askok, bere ikasketak bukatuko ditu. Guzti hoiak lanik izan dezaten industria bera aztertu beharko dugu. Gure industriak bertako gazteari ezer eskaintzen ez badio, lana, lan egokia izan dezan kanpora jo behar badu, erdi bidean gelditzea baino ez dugu egingo. Honek industriaren aldaketa ere eskatzen du; bide berriak aurkitu beharko ditugu gai honetan zerbait egin ahal izateko.

—Zuen aldetik zerbait pentsatu ahal duzue arazo hau konpontzeko?

—Ez pentsa arazo nagusi hau erabat konpondu ahal izango dugunik. Baina kezkatu gabilta behinik behin. Aurrera jo nahi dugu eta batez ere azterketa, inbestigazio lanari ekin nahi diegu. Laster, horretarako etxe eta leku berezi bat sortuko dugu. Bertako lantegien zerbiztuan lan egingo duen inbestigazio leku egoki bat antolatzen ari gara.

—Herri aurreratuetan arazo berdintsurik ezagutuko zuten, noski.

Bai ahal duzue harremanik beste herrialdeetako ikastetxetakoekin?

—Ezin gaitzeko uharte gisa lanean jardun. Nahi eta ez harremanak sendotzea behar beharrezkotzat jotzen genuen. Bai Frantziako ikastetxe nagusitan, bai Ingalaterran, gure eskolako zenbait irakasle istudiatzen ari da, azken joeraz eta teknikaz, iritziaz eta jokabideaz ongi jabe gaitzen. Aurtun, berriz, kanpoko zenbait irakasle —Frantziatik eta Grezitik ekarritako irakasleak—, geure artean izango ditugu, dagoeneko gure eskolan irakas saioak eskaini ditzaten. Herria dugu gogoan, bailaran egindako azterketek erakusten dizkiguten premiak eta beharrak gogoan izanik gertu nahi dugu jendea, baina lehen esan dudana bezala, nork bere probetxurako ez baina gizartearen onari begira lan egingo duen jendea prestatuz.

—Retegi, zuk emandako erantzunak beste arazo batetara garamatza. Eskolak jendea egiazki hezten saiatu behar duenez, langilegoaren egoera gogoan ahal duzue zuen eskolan? Langile mugimenduak kanpora ez ote dabil eskola profesionaletan prestatutako jendea?

—Gai honetaz ez dizut erabateko erantzunik emango. Gure arteko kezka azaltzea baino ez dut egingo. Irakasleen artean langilegoaz arduraturik bizi gara. Ez dugu irakasle kintza soilak gogoan, hezketa ere beharrezkoa baita. Irakasleek langile egoeraren kontzientziarik izan dezaten ikastaroa hamaika hilabetetako izan ohi da; lantegian lanean diharduenaren antzera hartzen dituzte bakantzak. Horretaz gain, bada ALECOOP deritzan beste lantegi bat antolatua. Kooperatiba gisa antolatua hain zuzen. Bertan hamaiazpi urtetatik gorako ikasleek egi-

ten dute lana. Egunero lanari lau ordu eskaintzen dizkio ikasleak eta gainontzeko sei orduak istudiatzeari. Era honetan lantegia zer den, lana eginaz ikastea zer den, eta abar ongi ikasiko du ikasleak.

—Une horretan zer dugu gaztea, lanean ari den ikaslea ala ikasten dabilen langilea?

—Nork bere sentipen eta kontzientziak erantzun beza. Lana eginaz irabazten duenari esker, bere ikas-lanak gurasoen bizkar ibili gabe egin ditzake. Bestalde, lantegi barruan erabateko langile bezala jotzen du. Hor daude batzordeak, iritziak emateko batzarreak, erabakiak hartzeko bide egokiak. Era honetan moldatutako lantegian jardun ondoren, lanean hasi eta gero langile kezkarik azalduko duelakoan daude. Aukerak eta bideak desberdinak dira, guk ez dezakegu inor jakinek bide bat hartzea behartu.

—Ikusten denez pertsona osoa, erabateko pertsona duzue gogoan. Ez duzue tekniko soilak onartzen, pertsonaren osotasuna gogozkoa duzue. Osotasun hau dela eta, hazkunde hau dela eta, gizagintzaz zertan zarete? Euskaldun gaztea euskaltasunean hezten ahal duzue?

—Zuhaitza fruituetarik ezagutzen omen da. Zeorrek beste horrenbeste egin zenezake. Halere, eskolaren eginbidea gizarte giroa gogoan izanik hartu behar dugu. Nolako oinarria halako etxea egin genezake. Oinarria sendoa denean etxe luzea egin genezake, baina harkaitzaren ordez hondar gainean ezin etxerik jaso. Guri ere horrelako zerbait gertatzen zaigu. Euskaldungoaren lana guztion artean egin beharrezkoa da eta gu ere bete bete lanean sartu beharrean gara. Egin didazun galderari hemendik

urte batzutara, Jaunak lagun, hobe ki erantzungo diot.

Ez du arrazoi faltarik gure zuzendariak. Bakoitzak bere buruari egin behar dion galdera baita. Irakasle eta ikasle, guraso eta seme, zahar eta gazte, gizon eta emakume, denek badugu zer esanik, zer eginik.

—Beste galdera bat ere egin nahi nizuke, Retegi. Pertsonaren hezketa mintzatu gara, gizartearen bete bete murgilduta biziko den gaztea nahi duzue, erantzukizunez hezteko gogozkoa duzue. Baina, zuek hemen, eskola barruan, ikasleari zenbaiterainoko eginkizun eta erantzukizuna ematen diozue erabakiak hartzeko orduan? Ez ote dituzue gauzak goitik behera erabakiak hartuaz gauzak zuzentzen?

—Eskolaren egiturak kooperatibarena erakusten du. Arrasateko eskola, batez ere, inguruetako lantegiei eskerrak bizi da. Hoek ere, beraz, badute zer esanik erabaki nagusienak hartzeko orduan. Irakasleak ere egituraren barruan daude eta bere iritziak eta autarkia eman ditzake. Baina, ikaslea, batez ere, bera ikasten diharduen neurrian kezkatzen da eskolaz. Eskolaren inguruan gauden gainontzekook, berriz, eskolaren geroa ere gogoan dugu. Guk, gaur adibidez, gaurko lantegiari ez baina geroko lantegiari dagokion gaztea prestatu behar dugu. Egonean gaurkoari begira egotea gure kaltetarako izango litzateke. Orain lan giro bikain bat bada eskola barruan eta herriaren onerako izango da dudarik gabe.

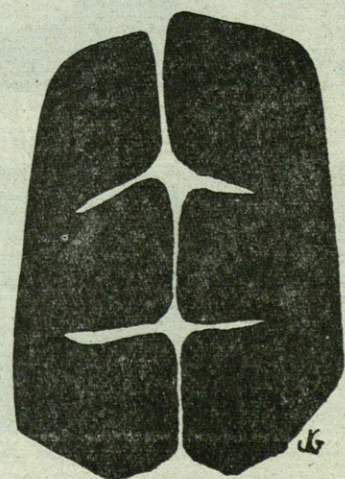
—Besterik esango ote zeniguke, Retegi Jauna?

—Geure lan honetan asmatuko dugun ala ez, qeroak esango du.

Asmo onenez lan eginaz ere ez baita beti asmatzen. Gure herriak hamar mila arazo ditu. Guk alderdi bati ekin diegu baina gainontzekoak ere gogoan hartuaz. Guri hazia ereitea dagokigu; uztarik jasoko dugun ala ez, besterik da. Ea ba, bakoitzak bere lurraldea landuaz euskal lurralde emankor eta oparoa sortzen dugun.

Hauze dugu Arrasate Eskolako giroa, hauze bertan nabari den arnasa. Beste horrenbeste gertatzen da, seguraski, han eta hemen, Euskalerrian sakabanaturik dauden eskoletan. Guk, gaurko elkarrizketa honetan Arrasatera jo dugu. Erantzun berdintsuak jasoko genituzke beste zenbait eskolatan ere. Su eta gar lanean jende asko ari da, eta egindako lana behin ere ez da alferrikakoa izaten. Erein, erein hazia, gero fruitua eman eta zabal dadin.

ERRIALDE

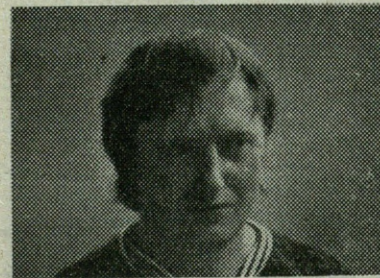
Euskaldunak Everest - era

Lorente

Landa

Vallejo

Abalde

Saenz

Lusarreta

Fernandez

Uriarte

Zenbait euskal mendizalaren amets sendoa, Firma Komertzial batek egia bihurtu du. Denok dakigunez, otsailetik Nepalen dira mendizaleak, Lurreko mendirik gorena azpiratzeko asmoz.

Ez da buruz argia izan beharrik konturatzeko, igoera honek ez duela orain arte izan prentsa aldetik laguntza askorik. Noizean behin albiste txiki bat, besterik ez. Gogoz kontra azaltzen duten gauza dirudi. Urrunetik ikusten da ez ibilaldi honek ezta Euskal Herriko Mendizale-Erakundea sortu zen 50 urte buruak ere ez diotela norbaiti grazia handirik egiten.

Baina, goazen harira. Lerro hauek irakurri baino lehen, jakin dugu, ez direla heldu gain-gainera. Nor dira mendizaleak?

Lorente arabar sendagilearen inguruan eta berau buru delarik, hamairu mendizale trebek osatzen dute "Tximist" espedizioa.

Landa, Rosen, Abalde, Saenz Olazagutia, Lusarreta, Fernandez de la Torre, Uriarte, Cortazar, Uriarte Camara, Alonso, Gallardo eta azkenik Villar, munduari itsasoz itzuli osoa egin ziona.

Lehen ere bost mila metrotatik gora ibiliak dira ia denok, Peruko Andetan hain zuzen. Halere, denontzat Himalaya, esperientzia berri eta tentagarria izan da.

Azaletik bada ere, zenbait datu interesgarri luzatuko dizuegu: 16 toneladako pisua eramanez dute. 12 tienda, 81 pare oski, 10-egiteko zorroak 71 izan dira, galtza pareak berriz 107, betaurrekoak 157 pare, sakelak 66, etab...

Sherpak, bertako laguntzaileak, 30 inguru dira. Hauek, Behe-Kanpamentutik gorantz lagundu ohi dute. Arrazaz mongol itxurako dira. Cooliak alderantziz, indioak dira; Nepaleko Luklatik hasi eta Be-

he-Kanpamenturaino eramango dute zama astuna. 500en bat dira. Sherpen "sirdar" edo buru egiten duena, Lakpa Tensing da. Lehen ere Everestaren erpinera igoa da, italiarrekin hain zuzen. Baina ez dezagun Tensing hau, 1953 garren urtean Hillary-rekin Everest lehen aldiz oinperatu zuenarekin nahas.

Ikus dezagun orain, gure mendizaleen ibilaldiaren gora-bidea.

Lehen urratsa: Nepaleko hiributirik (Katmandu) hegazkina har eta Lukla deritzan herrira jo zuten.

Bigarren urratsa: Luklatik-Tyanggochera pisua eramatea. Luklaraino abioiez egin bada, orain zaldi eta mando gainean egin beharra dago. Errekak, ur-lasterak, basoak, "bada-espada" zubi estuak... Bide luze eta neketsua da. Lukla 2.800 metro gora da.

Lukla-tik Thyangboche-ko monasteriora joko dute (3.867 mt.). "Lama" ospetsuen komentua. Toki hontatik, Himalayako handitasuna nabari daiteke. Hemen hasten dira mendizaleak "ekandutzen" edo "bertarakotzen"; horretarako inguruko mendi-tontorretara igo ohi dira. Horrela mendizalea, presioaren galtzearekin ohituz doa.

Behe-Kanpamentua (5.400 mt.) Khumbu deritzan glacier edo izotz-tegia dago. Leku honetan bukatzen da "coolien" lana. Handik gorantz, sherpek eta jakina! mendizaleek dute hitza.

Lehen kanpamentua (6.100 mt.). Izotz-horma edo izotz-pareta gainditu beharra dago. Ekintza horretan, hamar egun inguru behar dira. Gure mendizaleek, zortzi egunetan egin dute. Arrisku handiko lekua. Gauetik egunera izotz-hor-

ma horren estruktura aldatuz joan ohi da. Nolako eguraldia, halako arriskua.

Bigarren kanpamentua (6.450 mt.). Poliki-poliki, bidea gertu, materialak igo, Camping egiteko leku aproposenak aurkitu...

Gero, espedizio bakoitzak aukeratzen du, kanpamentu gehiago edo gutxiagoren beharra. Orain arte, Bosgarren Kanpamentua, Hegoaldeko-muinoan ezartzen da, ia-ia 8.000 metrotan. Hemendik gorantz, beste bat egokitu behar da. 800 metro egun berean, gehiegi izan ohi da.

Japonesek bakar-bakarrik lortu dute hori! Himalayako histori-leek esaten digutenez, beste kanpamentu bat gertutzea komenigarri da. Azkeneko gorakadan, bi mendizale igoko dira, elkar sokari lotuaz. Une horretan, osasunez eta indarrez hoberenak. Baina beste binakosokak prest daude, ezbehar edo ezina gerta baledi. Halere, dirudenez "Tximist"-ekoek, ahal diren gizon gehienak, mendi-gainean jarri nahi dituzte.

Eta kuriositatez besterik ez bada ere, esan dezagun, Everest izena, Indian bizi izan zen ingeles matematik baten ohorez ipinitako izena dugula. 1852 garren urtean, Indian eta topografia lanetan ari ziren zenbait ingelesek, Everest izenarekin "bataiatu" zuten 8.800 metro inguruko mendi bat. Geroago jakingo zen, Lurreko gorena zela. Everest-en jatorrizko izenak: "Chomo Lungma" eta "Sagarmantha" dira.

Igo ala ez igo, interesgarria izaniko da, gure mendizaleen filmak ikustea, haien ibilaldien berri jakitea eta haien aurpegiak ikustea.

AZKENEAN ATZERA EGIN DUTE

Maiatzaren 27ko azken albisteak, garbi esaten digu: Euskaldunek, lau egun V garren

kanpamentuan, pasatu ondoren, eta eguraldiaren aldaketarik ikusten ez delarik, behera egin behar izan dute. Haize-ekaitza eta behelaina izan dira errudun.

Ikus dezagun baina nola joan den maiatzaren igoera:

Maiatzak 5. Julio Villarrekin eta beste sherpa bik, ekaitz ikaragarri bat jasanik, Hego-Aldeko Muinoan (8.000 metrotan), Vgarren kanpamentua egokitzen dute.

Maiatzak 12. Rosen eta Uriartekin, beste zazpi sherpekin, VI garren kanpamentua ezartzen dute (8.500 metrotan), gain-gainera jotzeko asmoz. Bi gau luze igaro ondoren eta haizearen indarra ikusirik, behera jaistera behartuak dira. Uriarte pasaitarrak, eskuko behatz bi izotzuak dakartza.

Maiatzak 22. Berrero ere, beste talde bi gerturik daude.

Horretarako heldu dira Hegoaldeko Muinora, Kirch, Abalde, Villar eta Gallardo.

Baina ez dago suerterik. Ekaitza hurbil dela nabari da.

Maiatzak 27. Mendizaleek beren ezina adierazten dute, eta jaistea erabakitzen.

Norbait, pentsa lezake, oraindik garaia litzatekeela, berriz ere gorantz joateko, etsi gabe, kontutan izanik, lehen-igoeran, Tensing eta Hillary, Everest-eko erpinera maiatzaren 29an igo zirela. Baina orduan ez zen "monzon" delakoaren aztarrenik ere sentitzen. Aurretik, alderantziz, eguraldi txarra. Paraje haietan ekaitzak jo ezker, batek daki noiz arte iraungo duen...

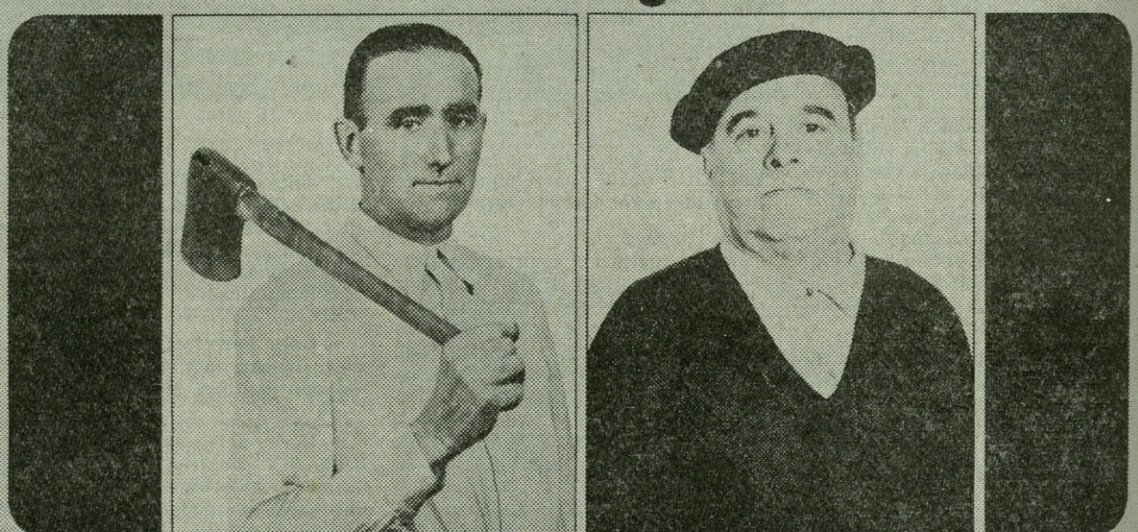
Egia esan, gure mendizaleen teknikak ez du zer ikusirik izan. Eguraldiak izan nahi zuen protagonista eta horrela gertatu da zoritxarrez.

Eta azkenean, aholku txiki bat euskaldun gartsuei: Ez zazue arren lotsarik har! Gure ohorea ez da zikindua izan!

Horrela balitz, etxetik atera gabe, behar genuke egon...

ANA

AZPEITIA-KO ZEZEN PLAZAN 1974 - ngo. Ekainaren 9 - an

ARRIA - ERREKARTETXO - ren OMENALDIA

EGITAMUA:

11-TAN: LOIOLAN, ERRI-MEZA
12-TAN: LOIOLAKO ATARIAN, BERTSOLARI ETA TRIKILARIEN SAIOA
1-30-TAN: ETXANIZ JATETXEAN, LAGUNARTE BAZKARIA.

ARRATSALDEKO 5-TAN. AZPEITIAKO ZEZEN PLAZAN

ARRI-JASOTZEN:

MENDIZABAL II
LARRE
IRAOLA
OSTOLAZA
IROLEGI
USATEGIETA ANAIK
AGERRE II

ARETXA I
ENDANETA
ATXAGA
SOARTE
MALLABIA-KO TTIKIA

AIZKORAN:

PATXI ASTIBIA
ARRIA ANAIK
AGITE
URRETA
YURREBASO
LUXIA - KORTA - GARTZIARENA

LASTERKARIAK:

IRUNTXBERRI
AYERBE
IRAZU
TAPIA

TRIKILARIAK: SAKABI TA EGAÑAZPI

BERTSOLARIAK: LAZKANO, LIZASO, AGIRRE, GORROTXATEGI

8 - TAN: AZPEITIAKO PLAZA NAGUSIAN, ERROMERIA.

OARRA: APUSTULARIEK, NORK NOREN KONTRA EGINGO DUTEN, AURREZ ADITZERA EMANGO DA.

LAN KIDE AYRREZKIA
CAJA LABORAL POPULAR

DENOK IKASTOLAREN ALDE

Dei berezi bat egin nahi dizuegu, ale honetan, herrietako berri-emaielen kezka gogoan harturik.

Ikastola dute gogoan, azkenaldi honetan, herrietako berri-emaielen. Ikus bestela eskuan daukazu ale hau bera.

Ez da harritzekoa. Ia amaitu da aurtengo ikastaroa. Ikastetxe jakin batean, gela jakin batean, egitarau jakin bati jarraituz egin ohi den ikastaroa, alegia. Gizonaren bizitza osoa da ikastaro, noski. Gizonak ez diezaioke utz behin ere ikasteari, helduagotzeari, osoagotzeari, hezitzeari, gizonagotzeari. Lan horri uzten dienean bere burua ari du desegiten eta desgizotzen.

Ikastaroaren alderdi baten eta era baten aldi bat amaituko da, beraz, Ekainean. Alde horretatik bakarrik da uda oporraldi eta atsedernaldi. Uda ez da ikaste eta hezitze lana amaitzeko. Jaiotzen den egunetik hiltzen den egunera arte jarraitu behar zaio gizon bakoitza ikasteari, hezitzeari, osatzeari, gizontzeari.

Umeak ez dezake, beraz, uda alferrik gal. Beste bederatzi hilabete hoiatan behar bezala lantzerik izan ez dituen alderdiak landu behar ditu. Maixua edo andereñoa izan dute urtean zehar, ordu askotan, irakasle eta hezitzaile. Udan, gurasoen gain egongo dira egunak dituen ordu guztietan.

Nekazariak zenbait aldiz ez du lehen erein zuen hazia bakarrik hondatzen, baita lurra bera ere. Hori da egin dezakeen gauzarik okerrrena, lurra bera txartu eta zapuztu.

Gurasoak ere, bederatzi hilabetetan, erein den hazia honda dezake. Are gehiago, umea bera honda dezake. Lurra bera txartu dezake, lurra bera zapuztu dezake. Ez borondate txarrez, noski. Giroa behar da lurtean lan egiteko. Lehorregia txarra da, baita motelegia ere. Zenbait nekazari estutu egiten da artartean belarra hazten ikusten duenean. Halere ez jorran hasteko girorik ez badago. Bustiegi badago, lurra duzu txartuko eta zapuztuko. Lehorregi badago, berriz, are eta lehorrago utziko duzu eta belarrak ez ezk artalandarea bera ere orixkatu eta ihartu egingo zaizu.

Har zure umeak gozo eta ez zakar, arduraz eta ez zabar, paxadaz eta ez lasai zuzen baina ez gogor. Elkar gehiago ikusi, eza-gutu eta maitatu ahal izateko egokiera duzue udan. Harremanak eta elkarriketak ugaltu eta sendotu behar dituzue. Lagundu ikastaroan atzera geratu diren ikasgaietan, irakats eskulenean zertxobait, ezaguerari eta maitarari izadia.

Ikastolak antolatu ohi ditu bakarka, bailara eta Probintzi mailan udalekuak. On haundia egingo lioke zure haurrari, honelako hamabostaldi batek, etxetik kanpora eta taldean biziak.

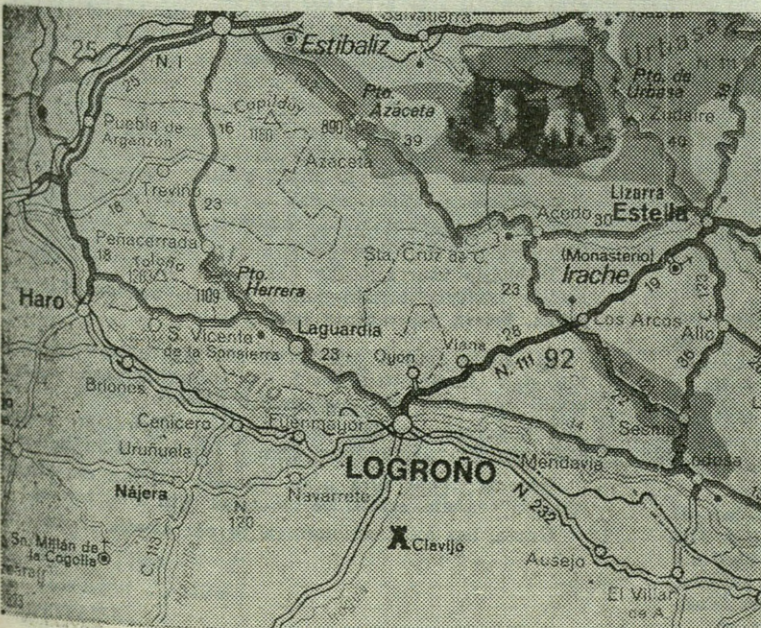
Besteak beste, euskararen jabe egin dadin lagundu behar diozu zure haurrari. Hutsune haundia dute ikastolako haur askok euskararen aldetik. Aurreko ikastaroan ikasi zuen zenbait gauza ere ahazturik azaltzen da, berriz, ikastolan udazkenean. Ez al duzu baserri batean zure haurra egoki edukitzeko biderik?

Hurrengo ikastaroa ere, ordea, antolatu beharra dago. Batzorde bakoitzak datorren urtean zenbat haur berri izango dituen jakin nahi du. Zenbat gela eta zenbat andereño berri beharko dituen kontuak atera behar ditu alde aurretik. Hauxe da, beraz, berri-emaielen egiten diguten deia: eman agudo zeure haurraren izena ikastolari. Beharrezkoa zaio ikastola bakoitzari haurren kopurua jakitea, legeak 35 edo 40ren bat haur eskatzen bait ditu gela bakoitzeko.

Z. Argiak ere dei egiten dizue irakurleoi. Sar zazu zure haurra ikastolan. Eman garaiz zeure haurraren izena ikastolari.

Haurrik ez baduzu lagun zaiozu zure herriko ikastolari, haurrak bilatu, jaialdiak eratuz, dirua emanaz, herrian euskal giora sortuz, jendea umeen hezieraz kezkatuz.

Ikastola ez da bertan behera uzteko lana. Denok ikastolaren alde.

ERRIOJAZ BERRIRO ERE

Kontrako agindurik gerta ez badadi bederen, Erriogatar Samillan famatura bilduko da Euskaltzaindia datorren Ekainaren 15ean. Hegoaldeko mugaldean eginen da batzarrea, beraz, antzinako nafar hiriburu izana zen Nafarroatik gora, eta San Lorenzo eta Arandioko tontorren agerrian: «en las proximidades de las maravillosas cumbres de la Sierra de la Demanda, y como tesoro escondido en sus laderas cubiertas de un frondoso arbolado, se encuentra el Monasterio de Yuso... (llamado también) de San Millán de la Cogolla», Gil del Río-ren hitzez esateko. Nafarroako eta Euskal Herri osoko kondairan barrena ikur eta burumuin izan den Monasterio zaharren, horrela, jatorrizko euskara ahaztua entzungo da berriz.

Erriogaren deia aditzen hasia bide da gutartean. Gure deihadar ezin etsiagoa Kanberosko mazelatan, Auka-ko, Arandioko eta Hormazabalgo tontor idorretan oihartzun harrigarri bihurtzen hasi delarik; Ezkarai, Ezkabarte, Angiano eta Naiarako bihotz gazteetan zerbait biziki sakonik ernatzen hasia delarik, guk geure artean ere, itzulelara, errepeka izutiaz bezala erantzun dugu. Erriogaren euskal deia entzuten hasia da bazterretan; eta geroke zuzperraldiaren zantzu ederra zaigu: Arrazoinetik at hotsegin bide diogu elkarri, ilunpe betean; baina, arrazoin gardenetatik at ere, ulertzen hasi gara denok. Inkontzientean, agian, radiestesian gisa, nik dakita nola? Baina ezinago sakona den barne-zantzu horrek badakarke uztza. Eta lehenengo asalduak hortxe ditugu agiri.

Zergatik Euskaltzaindia Samillan-a bilduko? Erantzuna merezi dute irakurleek.

Euskarazko lehendabiziko bi esaldi laburrak, orain dela mila urte idatziak, Samillango Monasterioan erriogatarren batek, eta Samillan inguruko jendeak zeharo euskaldunak zirelarik, izkiriaturik utzi zizkigulako: «izioki dugu» dio bata, eta «guk ajutu ezdugu» besteak (ikus Mitxelearen «Textos Arcaicos Vascos», 41-44). Bi esaldi labur horiek X. mendekoak dira, eta latinezko izkribuaren ARGIGARRI erantsi ziren. «El autor de las glosas, pues, tanto puede ser, por cuanto ahora sabemos, alavés o RIOJANO como navarro» (Mitxelena).

Samillan ondo-ondokoa izan zen (Berzeokoa) Gonzalo Berzeoko apaiz eta idazle famatua, eskerri euskalduna jatorriz (1198an euskara zen Erriogaraiko mintzaira, Merino Urrutiak frogatu duenez). Erdaraz ari izanik ere, antziz euskal hitz eta keraren lekuko dugu, eta Erriogara zahar haren «spillu», berak bezala esateko. Hots, Gonzalo Berzeokoa Samillan bizi izan zen.

Garaia zen, beraz, guk geure aldetik urrats bat eman genezan, azken urteotako hertsikeriak gaindituz, eta ikertzapenak erakusten duen egiazko euskal geografiaren arabera jokatzen hasteko.

Hots, erriogatar intelektualek hau alde aurretik jakin balute bezala, Zalduako hamaboskari batek banako bikoitz bat argitara berri du joan den Apirilean. Monografia bat da, eta «La Rioja» du izenburu. («Esfuerzo Común», n.º 186 - Edit. Sánchez Romeo - Fueros de Aragón, 16 - Zaragoza - Precio: 50 pezta).

Gaztelerrria Auka-mendian hasten zen lehen:

«Era entonces Castilla
un pequeño rincón,
era de castellanos
Montes de Oca mojón».

(Poema de Fernán González)

Eta Erriogako eskualde bat («Nafarroako Sorierra» deritzana) Ebroaz Iparraldean zegoen. Logroño-probintzia artifiziala da osoki, eta Gaztelerrrian sarturik gertatzea, zeharo zentzugabea. Karlista gerratean bertan, bai liberalak (Zurbanoren manupean), bai karlistak (Larron Gebarakorenean) Ebroaz BI ALDERDIETAKO erriogatarak ziren. Ebroko muga, Araba aldetik batez ere, ez zen egiazko muga. Jaime del Burgo 1833an Madrilen besterik erabaki artean, muga bestetan zegoen: Aukan (esp. Oca), Arandion (esp. Demanda), Urbionen eta Piqueras-en. Ebroaz hegoaldeko mendilerroan, ez ibaiertzean.

Leku-izenek, berriturik gertatu ez direnean bederen, gauza bera erakusten dute: rio Bayas, «Ibaia» da; Iregua, «Eiroka» (eta «Bero»); Calahorra «Garagorri»; Alfaro «Grakurri»; Cameros, «Kanberos» edo «Ganberoz»; Sto. Domingo de la Calzada, sainduaren ohoretan horrela bataiatu arte, «Ezkabarte» edo «Ozkabarte»; Angiano, «Angidanoz»... «Hoy no cabe duda —irakurtzen dugu aldizkarian— de que los antepasados de los riojanos hablaban el vascuence en su forma dialectal occidental, parecida al actual vizcaíno-alavés».

Serologi-ikertzapenek gauza bera erakutsi dute: erriogatarak euskaldunak dira soina: «a esta región vasco-navarra se liga Logroño por los grupos sanguíneos» (Luis del Hoyo Sainz). Foruen pleguak, Nafarroaren Kondairak eta folklore zaharrak gauza bera. Denari dario euskal kutsua; eta baita ere, bereziki, orain hustutzen ari diren baserriak eta mazelatiko herriskak, Ezkarai aldean batez ere.

1833az geroztik, ordea, Erriogara Segovia-ren pareko bihurtu da, Nafarroa eta Arabatik ezin urru-

nago. Eta, zatitu ere egin da: Sorierra deritzan eskualdea, Arabara pasa da; Beloradoko eskualdea (Auka-mendiaren ondokoa, Heterrena, Ezkerre, eta abar) Burgosa; eta Kanberosko azken muturra (Montenegro)... Soriara! Eta Erriogaren nafartasuna ahaztu, eta gaztelartasuna txertatzen hasi zaio.

Hots, erriogatarrek berek arbuaitzen dute hau «Esfuerzo Común» horretan guztian barrena. Eta orain antzinarri dagokion Kondaira eta geroari dagokion Ekonomia elkarturik daudenez gero, Erriogara «boskarren euskal probintzia» ikusi nahi dute. «Hay que lograr que las cinco provincias del conjunto vasco-navarro-riojano» se unan: «sólo si la Rioja puede integrarse al marco vasco-navarro su evolución económica podrá ser rápida». Ekonomistak dira horretara mintzo. Eta zehazkiago azaltzen: Erriogara (alegia, Haro, Ezkabarte, Naiara) zeharo loturik dago Bizkaia eta Araba; Erriogara Behere, berriz (Garagorri, Grakurri, Arnedo) Nafarroari. Hegoaldetik, berriz, Arandioz bestaldera, Soriako eta Teruelgo basamortua hasten da («los dos desiertos poblacionales más desoladores de España»). Erriogaren etorkizun bakarra, aspaldiko mendeetan bezala, Iparraldean dago, Euskal Herrian alegia: «La Rioja... no tiene más opción que adscribirse a la Región Vasca».

Baita hazkuntza eta nekazaritza bizi izan den mendi-eskualdeaz ere (Soriarekiko mugakoa eta Kanberoskoa), gauza bera esan daiteke irakurtzen dugunez. Ezin azkarkiagorik hustutzen ari da: Enciso eta Munilla, esate baterako, 1940 aldean 4.000 lagun bien artean, 500 lagun baizik ez gaur! Eta Ezkarai berak, «modan» abiatua, bizkaitar eta arabar turistek esker bizi da; ez Soriatik edo Guadalajaratik heldutako diru-laguntza. Azkeneko artzainak bukatzen ari; eta herriska osoak, Nafarroan bezala, huts-hutsik. Industri-laguntza behar du Erriogara; eta Euskal Herria izan daiteke hori.

Jakina, azaltzen dute «Esfuerzo Nuevo»aren idazleek: «No conviene minimizar las dificultades que ha de arrastrar tal adscripción, debido a la complejidad de todo lo que concierne a la cuestión vasca. Existe ya una consolidación colectiva e ideológica del País Vasco... existe un clima social tenso, que busca la personalización de una conciencia y acaso una cultura propia, a través de la potenciación de la lengua vasca... (gu baino baikorrago dira erriogatarak!)... En la medida en que la Rioja aumentaría todavía más la diglosia lingüística de una región que ve amenazada sus raíces seculares, existiría un recelo contra ella en las comarcas e ideologías más vascófonas... Eta errebistak berak erantzuten. Bi artikulua luzez batetik («Las raíces vascas de la Rioja» eta «Las hablas históricas de los riojanos»), erriogatarren jatorrizko hizkuntza euskara dela agertuz; eta hori berandu arte gainera, Erriogara baderen: «La presión ambiental y la oficial fueron erosionando el idioma que, a pesar de ello, llegó HASTA FINES DEL SIGLO XVI» (M. Arduña). Ezagutzen ez genuen dokumentu batek, bestetik, XVII. mendekoa, euskararen aldeko agindu zehatzetan erakusten digu Garagorri-ko Apezpikua...

Hots, hauxe da erdiragarriena, ene ustez: erriogatarrek, gaurko beren horretan, zoritxarrekotzat jotzen dutela beren burua: «Este carácter de sub-región natural, encuadrada en el País Vasco-Navarro, al que todo ofrece y nada recibe, es SU TRAGEDIA».

Ez ahal zaizu lotsagarri iruditzen, irakurle, hau guztia jakin, eta entzungor egiteari eustea? LARRESORO

zeruko
ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoek argitaratua. (Kale Nagusia, 50-1.º Bur-lada - IRUINEA).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 41 95 88

ARPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasune-tako herrietan	400 pezeta
Atzerrietako beste herrietan	420 pezeta
Airez	Aldez aurretik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 8 pezeta

Moldiztegia eta Idazkola.
«Gráficas Navasas»
A. Adoain, 1. IRUINEA
D. L.: NA. 80-1963

berriak Ekainaren 9an., Arraten, XII Idazlehiaketa eratzeke da Peli Aldazabal zenaren omenean. Antolatzaile, Eibarko Euskeralagunak elkarteak, Andoni Idoiaga jaunaren zuzendaritzapean.

Idazlehiaketa hau, urtero bezalaxe, hiru mailatan banatua izanen da, hau da, zazpi urte artekoa, zazpitik hamarrerakoa, eta hamarretik hamalaura. Epai-mahai-ko, "Euskeralagunak" eta Euskaltzaindia antolamenduetako zenbait.

● Egun berean, hilaren 9an. alegia, VII Haurren Euskal Jaia Durangon, eta I Haurren Eguna, berriz, Bergaran.

● Hilaren 14ean., Eibarren, Ramuntxo Kanblong Ipar Euskal Herriko Ekonomia mintzatuko da.

Honako hitzaldi hau Donosti-Aurrezki-Kutxaren Kultur Gelan izanen da, eta gaueko 10etan. hasiko.

● Orain dela hiru aste edo, Urola Bilerak non arraio geratu ote zaizkigun galdatzen genuen inoio inoio.

Esan bagenuen esan genuen... horra non susmoa den aurten ere eratzeke direla, San Juan astean eratu ere, antza denez.

Oso poztutzen gara, eta ea noiz programarik eskuratzaren ahal dugun.

● San Juanetarako ere, erabateko programa moldatu digute elgetarrek. Lerro hauk idazten ari garelarik moldiztegiak dira esku-programak, baina, hala ere, badakigu jakin idazlehiaketa, pailaso, antzerki, bertsolari, zinema, hitzaldi, mahai inguru, kantari, trikitilari, dantzari, txistulari, irrintzilari, soka-mutur, asto-lasterka eta beste hainbat saio eta ihardun izanen dela.

Datorren astean eman ahal izanen dugu programa osoa. Tartean zera esan dezakegu, Elgetak 1500 biztanle baino ez duela. Tamaina horretako zenbat herrik eskain dezake gehiago? Ez eta makina bat handiagok ere, ez horixe!

izendegia dela eta Euskal izenen arazoak ez du gaurkotatzen. Euskal izenen zaletasuna gero eta gehiago ugaltzen

pasau"ren bat bada ere, ezin uka euskararen hainbat kalte izkribuen ahuleria eta urritasunean datzala.

Izkribu soilenak eta ofizialtasun bat eska dezake. Euskal herri-filosofian bada "izenik duenik bada" delako sin-es-molde bat. Erdal zentzutan, aldiz, "idatzia dena bada" esan genezakeen.

● Eta, euskal izen girotan hasiak garenez, jakin dugu, bai, Xabier Mendiguren eta M. Angeles Gojenola senar-emazteek beren lehen fruitua mundura dutela. Neskatila bera, Oihana jarri diote. Zorionak.

● Eta izenen aipamen hau amaitze aldera edo, herria hor Eneko Martiarena hernaniarra eta Aitzol Ena bergararra, bat zein beste aurten jaiok.

eusko lurra ETOR editorialak Eusko Lurra izeneko sorta berri bati ekin dio, Iñigo Agirrek taxutu eta burutua.

Honako sorta hau Euskal Herriko geografiari atxikia izanen da, lau sail nagusiren arabera, hau da, lur-azal, ekonomi, eskualde eta giza geografiaren arabera alegia.

Lau sail hoitan denetarik gaiak azaldu eta agertaraziko dira, hala nola geologia, lur-geografia, herri-geografia, nekazaritza, lurgintza, merkatalgo harremanak, olagintza, etnologia, etab. etab.

Horrez gainera, osagarri gisa, toki izendegia, estadistika eta bibliografia sailek burutuko dute erabateko lehen euskal geografia hau, hainbat mapa, taula eta irudiz hornitua.

Eusko Lurra deitu obra hau arras luze da, eta ETOR-ek ez du nahi izan liburukote handi batez argitaratu ematea. Alde batetik, bi mila pezetatik gorako liburua aterako litzatekeelako, eta, erabilgaitz bezain asperterraz eta gogaikarri bestetarik.

Hauk honela, liburu bakar batez ez, faszikulotan aterako da. Denera hamasei alek osatuko du sorta guztia, eta aleok hilean behin errazkadan azalduko dira. Ale bakoitza 150,— ptatan. bidaliko omen zaie harpi-

Beraz, Hego Euskal Herriko hainbat ikastetxetan in-kaskintzaz ari direnek badakite jakin beharrezkoa.

han - hemenka Kantari berri bat sortu zaigu. "Ander" deritza eta Lapurdiko Uztaritzen jaiok dugu. "Pop-soinuz" baliatu ohi da, donu arrotzez hainbatetan, baina beti ere euskaraz, Daniel Landart-en poemak kantatuz.

Kitarra-jole fina omen, abots gehiegirik gabe kantari xarmanta, "hippy" antzekoa edo, zenbaitetan. Euskal kantaren nolabaiteko ur-geldiok beronek astinduko ahal ditu!

● Donostiako Santo Tomas Lizeoan beren ikasketak egiten ari diren zazpigarren mailako ikasleek eskari bat zuzendu diote "Real Sociedad" delako fobaila elkarteari, Atotxa deitu fobaila zelaian esan ohi diren berri eta xehetasunak gaztelaniaz ezezik euskaraz ere eman ditzaten.

Ikasle gazteok zuzendaritzaren erantzuna jaso dute, arazo hori ez dagokiola gaurko elkarteari berari esaeu, horretan bereziki ihardun ohi den enpresa bati, propaganda, informazio eta gainerako zerbitzuak eskuratu bait dizkiote.

Hala ere, zuzendaritzak agindu die, datorren urteko jokaldirako eginen diren sarrera eta bazkide agiriak gaztelaniaz ezezik euskaraz ere izanen direla.

● Oraindik orain zehatz mehatz erabaki ez den arren, ekaineko igandaren batetan, laster asko beraz, "almadila" delako bat jaitsiaraziko da Aragoi errekan zehar, antzina batetan bezalaxe.

Gaur egun berrehunen bat "almadilari" bizi da Erronkari eta Zaraitzun, eta Zankozako Merindadeak omenaldi bat eskaini nahi izan die.

Era honetako "almadia" bat Nafarroa lau urteorok deitu filma egin ahal izateko aritu zen azken aldian Ezka eta Aragoi erreketan zehar.

● Frantziako Telebista Ipar Euskal Herrian zehar ibili izan da funtsezko zerbitzu burutu eta agertarazi asmoz.

Frantziako Telebista Paristik urrunen dagoen Herri baten problematika aztertzea ez datorrela badakigu, baina, hala ere, orain arte egin duen kultur ikuspegiak gaurkoen muntatzen ari omen.

Dirudinez, Zuberoa, Baxenabarre eta Lapurdin barrena abiatu dira, pasturalak, maskaradak eta beste zenbait folklore mota berezi bilduz gainera, zenbait ikastola ere bisitatu dute, bai eta arrantza eta artzainen bizimodu miatu ere.

Bestalde, zenbait elkarrizketa moldatzean, Lafitte, Haritselhar, Jauregiberry, Etxahun eta beste hainbat izan dituzte lagun, eta, antza denez, jtxura batetan agertaraziko den programa omen.

● Inauguratu berri da Etxarri Aranatz-ko ikastola berria. Lehengo ikastola txikiagi bilakatua zen, eta gurasoak han hemenka ahalegindu dira beren asmoetarako hainbat laguntza lortzen.

Azken batez, parrokiak hiru ikasgela egin ahal izateko tokia eskaini zuen, Iruiñeko Aurrezki Kutxak, berriz, nolabaiteko diru laguntza, eta Diputazioak agindu omen du iadanik beharrezko subentzioa.

● Laborari, kantari izeneko kanta saio bat moldatua da Ipar Euskal Herrian, Beñat Sarasolaren zuzendaritzapean.

Ordu t'erdiko programa honek egungo laborarien egoera eta etorkizunaz mintzo da, dituen traba eta oztopak, eta jorratu behar liratekeen urratsak aztertuz.

Zenbait kanta aita-semeen arteko elkarrizketa gisa buruturik da, Borda, Ugutz, Etxepare, Errezaret eta beste zenbait kantarik parte hartzen dutelarik.

amaitzeko beste bi Gipuzkoako telefonotako liburuak behintzat bada zenbait orrialde informazio gisa, non-nahiko turistek gure berri emate aldera edo. Kontxo, ez gaituk ba belkexaz ibiliko!

Informazio maila horretaz agertarazten dira Donostiako Eliza guztien meza orduak. Meza ordu guztiak esan berri dugu, baina, nonbait, euskaraz ez diren meza gutien zerrenda esan beharko genuke ondo esatekotan, euskarazko mezetako orduak ez bait dira aipatu ere egiten. Behar luketen tokia hutsunez utzi eta kitto... sistima errazagorik. Hauxe gero imajinazioa!

Intentzio txarra baino kasualitate hutsa, noski. Zenbaiten historia antzin-gloriaz beterik dagoen bezalaxe, gurea, berriz, kasualitate tristez.

● Bizpahirutan sail beronetan aipatu izan dugunak, Mungian inauguratu berri da baserritarren omenak eraiki den irudi edo monumentu delakoa.

Inaugurazio orduan ez omen zen hitzerdi ere euskaraz esan, eta azpikaldeko testua, berriz, erdara hutsean.

Gibelak behar dira gero, Mungia batetan eta "Baserritarra"ren omenetan, horrelakorik egin ahal izateko.

Gurea bai aukera... adarra jo ala atzetik hartu!

ZENBAT GARA

ari, euskal izenen arazo hau azalderia hutsa baino zerbaiz gehiago bait da funtsean. Alde batetik, izen mailan nortasun batez jabetu nahi izatea, eta, bestetik, haurrei gurasoek nahiago duten izena jartzea. Muinari bagagozkio, eskubide soil bat baino ez da.

Era honetan jaso ditugu bi gutun. Bata Zumaiatik, eta gasteiztik bestea. Biak dirateke, noski, iritzi bereko arazo honetaz, baina, hala ere, kontrako diren bi gertaeraren berri ematen digute.

Hona, lehenik, Zumaiako "Perugorria" deitu irakurlearen gutuna. Naiara izenaren agiria bidaltzen digu, eta begira zer dioten:

Kaixo adiskide:

Ez zekiat interesgarri daitekeen bainan, bada-espada-ere, hemen bidaltzen diat neure alabaren errejistratzen-aren fotokopia, ze, bazirudik hortik zehar (Zarautzen, adibidez), Naiara gabe Nájera ezartzen duela zenbait julezik. Beraz, EUSKAL IZENDEGIA-ko itzulpen gabeke izeneko ere badiate halako "itzulpena".

Pundu hau ez dea kontutan hartzekoa?

Bestetik gabe, anitz eskumin.

● Hona, berri gasteiztarrek zer dioten; Gasteizen bertan gertatu berri denaz mintzo zaigu. Irakur diezaiogun:

Agur:

Lehenengo egunean nere lehengusu bat hauzitegira joan zen. Ez, ez da gaizkin horietako bat, ez bere alabatu sortu berria errejistratu nahi zuen. Ainara izenez nahi ere. Hasieran ez zuten onhartzen, eta orduan nere lehengusuak sakeletik Satrustegiren liburuxka atera zuen, EUSKAL IZENDEGIA, noski. Bertan irakurri zuten hauzitegikoek Ainara izena, eta hitz erditxo bat esan gabe onhartu zuten.

Neronek kontatzen dizut kasu hau interesgarri delakoan, jakina. Gainera, gertaera honek badu, ene ustez, beste ikaskai bat: izkribuen indarra! Hobeki esateko, moldezko izkribuen indar ikaragarria.

Beste bat arte, bihotzez K. H.

● Arrazoi du gasteiztarrek. Zarautz aldean "tiste-

dedunei, eta harpidetzekotan, berriz, ETOR — Apartado 193 — Donostia.

Oraindik orain lehen alerik azaldu ez den arren, ETOR-eko zuzendari den Enrike Aierberekin mintza gara birritan eta ez dugu dudarik geografia honen erabateko "geografi-baliok". Hala ere, propagandatarako zabaltu diren orriek bagagozkie, beldur gara hiztegi arlotan ez ote den egilea bere kabuz ibili, orain arte egin diren azterketa sakon bezain bateratuak —Zortzi Urte Arteko Ikastola Hiztegia, esate baterako— kontutan hartu gabe, apika.

Edozein modutan, betor lehen alea, eta gaurko iritzi-rik zuzentzeko izan gaitzela.

euskal literatura testutan Irakaskintza ofizial mailan, Euskal Literaturaren alderdirik nabarmenena inongo erdal testutan ez agertzea izan da betidanik.

Euskal Herrian nahiz Euskal Herriatik at, E. G. B. delako ikasleen artean (sistema zaharrean zer esanik ez!), Euskal Literaturak ez du sekula goraxeago aipatu dugun "izkribuen indarrik" ezagutu. Makinatxo bat lizentziatu dugu hor zehar, "letras" ikasketak burutu eta, Euskal Literaturarik egon denik ere ez dakienik.

Azken urteotan, katalan eta gallegoek nork bere tokitoxoa zuten erdal testutan. Euskarak, ordea, ezta hurrik eman ere gero, nahiz eta hainbat ikastetxetan ikasleek berek gai horretaz zertxobait agertaraz zekiela eskatu.

Halakoren baten, ordea, bestelako notizia batez Katalunyatik etorri berri zaigu Juan San Martin adiskidea, Barzelonan hitzaldi bat eman eta zenbait katalan-tzalerekin harremanik aski izan eta gero.

Notizia zera da, Barzelonako Prima Luce (Monlau, 8) editorialak Lengua Española y Literatura (Segunda etapa de E. G. B.; Libro de Consulta 8.º) delako liburua barrena, Espainiako hizkuntza eta Literaturaz gainera, katalan eta gallego literatur historiaz zenbait berri ematen duela, bai eta, azken baten, euskal literaturaz ere.

G O S E A

Datorren Azaroan, FAOK antolatua Erroman munduko gosearen arazoa aztertuko batzarre nagusi bat, izango da.

Baliteke, urte bi barru, au da, 1976garrenean, 20 milloi gizaki baiño gehiago gosearen atzeparretan erortzea eta iltzea.

Gosetiak, milloika dira munduan, baiña gose izan arren, zelan edo alai bizi dira. Goseti oneik, aurtengo udan, bear dan neurrian aleak (gari, irris, arto, etab.) biltzen ez badituzte, gosez ilko dira edo estu eta larri, urte guztiko egunak igaro beharko dituzte.

Eguno egunetan, eguraldi kaskar bat nahikoa da aleen uzta (gari, irris, garagar, arto, etab.) suntzitzeko eta berehala, gizakiak, milloika, gosete gorri baten azpian jausteko.

Atzenengo urte bietan, uztak makalak izan dira munduan. 1945etik onuntz, egoera ez da izan ain gorria.

Alde batetik lehorteak (Asian eta Afrikan batez bere) ia uzta denak txiortu zituen. Beste alde batetik, Peruko antxo urritzeak proteina guztiak garestitu egin ditu.

Erri atzeratuak, esate baterako Sahelgoak (Mauritania, Mali, Niger, Tchad, Volga Goikoa eta Senegal), igazko lehorte zala eta 3,5 milloi behi-idisko galdu dituzte eta abereekin nahaste, gizon asko il ziran.

Baiña, orratio, ez gara konturatzen, gosearen "ingurua" gero eta estuagoa bihurtzen ari zaigula atzeratuen laterrietan, eta, bai gure artean ere.

Petrolio garestitu zanean, berehala azaldu ziran gosearen arriskuak; arriskuak zantzuak inoizkorik aundienak dira.

GOSEAREN SORBURUAK

Gosearen sorburuak ugaltzen ari dira. Sorburu aundienak onexek dira.

JENDETZAREN EDAMENA

Urtero, munduko jendetza, ehuneko 2 gehitzen da, au da, urtero 70-80 milloi bizilagun gehiago gara. Milloi onen janaria, aleetan emanez gero, 32-33 milloi tonelada ale (gari, irris, etab.) bildu behar dira. Askotan ez dira biltzen. Lurrak, lur emankorrak, lurgintzarako gai diranak, gero eta gutxiago edatzen dira eta eguraldi kaxkarrak diranean, uztak moztuz, gosea zabaltzen da berehala.

EGURALDI TXARREN ONDORIOAK

Lurrak, nahiz eta ongi landu, ongi ongarritu eta azi aukeratuak erein uztak gal litezke eguraldi kaxkar batengatik bakarrik. Eguraldi kaxkarrak menderatzeko ez da ezer aurkitu oraindikarren. Kalte aundi dakartza lehorteak. Azkenengo urte bietan gertatu dan bezela.

ONGARRIA ESKAS

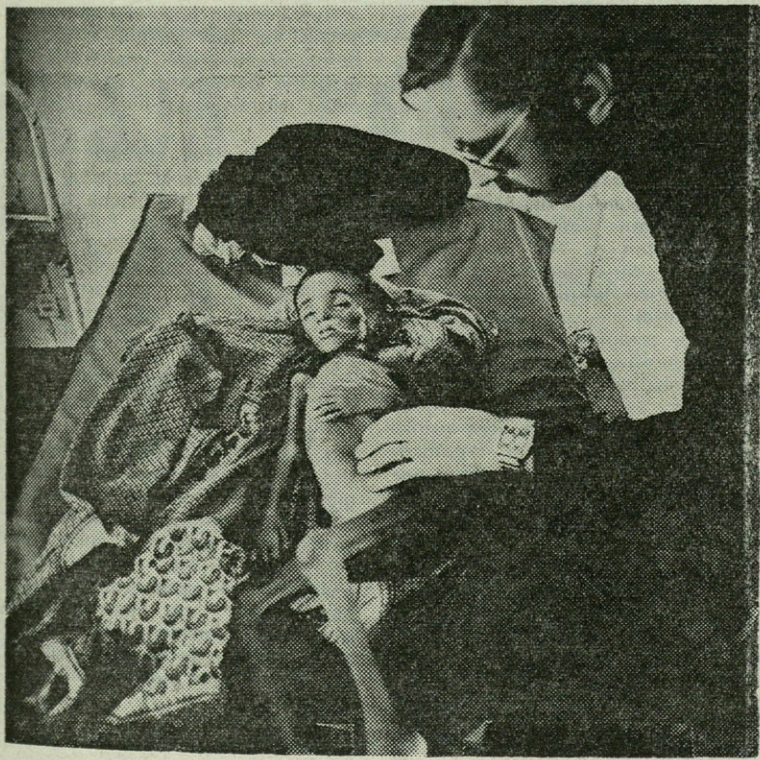
Petrolio garestitu eta berehala, ongarririk eza agertu danean, gure eskualdean eta baita mundu guztian ere garestitu egin dira.

Petrolio merke erosten zanean, gasa erabiltzen zan ongarririk asko egiteko, baiña orain, petrolio garestitu danean, gasa eta edotariko indargaien salneurriak garestitu egin dira aldi berean eta ongarrigintza maillago bihurtu da, zaillago eta garestiago.

Ongarri ezaren ondorioak aurtengo uztan azalduko dira. Ongarriak geroago eta neurri aundiagoan erabilli bearra etorri da, baiña, lantegiak ezin dira edatu eta barriak jasotzeko diru ezak jarri du oztopo aundi bat.

Ongarriak neurri egokian erabilli ezik, uztak kaxkarragoak izango dira. Izan ere lurraren emankortasunak iraun dezan ongarririk behar dira. Ona emen arazo aundi bat.

S. LARREA

Baliteke, urte bi barru, 20 milloitik gora lagun goseak iltzea

ATEATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

EMAKUMEZKOAK ETA HERRIEN EKONOMIA

Europa Elkarteko herrietako emakume gehienek (Italian ez bestetan) hirugarren atal edo sektorean egiten dute lana. Ikus ditzagun sektore hauek banan bana:

NEKAZARITZAN

Holanda, Belgika eta Luxenburgon emakume gutxi da nekazaritzan lana egiten duenik. Ehunetik hamai-kahamabost besterik ez. Frantzia eta Italian ehunetik 33k d'hardute nekazaritzan. Alemanian berriz, gizonak adina emakume da nekazari. Izan ere tradizioz gertatzen da hau, betidanik, bai Alemanian eta bai Austrian ere. Baiña argitu beharra dago emakume nekazari hauek asko eta asko berrogei urtetatik gorakoak direla eta gutxituz joango direla datozen urteetan.

Frantzia berriz, emakumeek gizonetako baino lehenago utzi dute baserria. Italian gizonak joan dira lehenbizi eta emakumeak nahi eta nahi ez lurrari josiak geratu dira toki askotan. Ez dira lan hortan ari hobetu egin delako edo planifikazio baten bidez, ezin bestez baizik.

1960az gero emakume askok eta askok utzi du nekazaritza eta egundoko problema sortu da berauei lana bilatzeko. Bestalde, gizonak alde egin eta gero emakume-nekazari gertatu diren hauek, nekazaritzarako gutxiago balio dute lehengo gizonak baino eta hortik ere galera dator. Hauen egoera ez da batere hobetu, benetan.

INDUSTRIAN

Emakumeen multzoa berdintsuagoa da atal honetan, herrialde guztietan. Industria-langile guztien boskaren zatia dira emakumeak, batzuek beste. Egoera honen arrazoibideak hauek dira:

— Eskualde hauen industrializazioa.

— Zer industria jarri diren: oihalgintzak edo elektrar-erloak, lan gehiago ekartzen dute emakumeentzat, burnigintza edo harrobiak baino, esaterako.

— Ola-jabeek zer harrera egiten dion emakumeari bere lantegirako.

HIRUGARREN SEKTOREAN

Hemen enpleguak eta zerbitzuak daude eta emakumezko askok egiten du lana bertan. Frantzia ehuneko 48k; Alemanian ehuneko 41ek; Belgikan ehuneko 38k; Holandan ehuneko 32k eta Italian hain zuzen, dago emakume gutxien sektore honetan.

Alemanian, emakumezkoak gazte-akorik ezkontzen direla ikusiz eta hezketa hori lehenbait lehen hartu beharra daukatela pentsatuz oraindik orain eraberritu da profesio-hezketa.

Frantzia, berriz, hezketa orokorraren hobetzea ekarri du arazo horrek.

Ehunetik 40 dira emakumeak Frantziako hirugarren sektore honetan, eta goi-mailan, ehunetik 19 inguru.

Horrelako ikuspegiak erakusten du emakumeen biziera zenbat eta zenbat aldatu den azkeneko hamar urteetan. Alde batetik emakume asko ari da lanean, etxetik kanpora eta bestetik, zenbateraino daude emakume horiek berek egin ditzaketan lan egokiak egiten, lantzeri jatorrak irabazten eta behar duten prestaera hartuz?

GIZONEZKOEN LANAK, EMAKUMEZKOEN LANAK

Denok dakigu emakumeak haseratik lan berezi batzuei lotu izan zaizkielako, «emakumezkoenak» zirela esan ohi dela. Baina azter dezagun zergatik iritxi garen egoera hontara.

1. Industri lanera sartzen ziren emakumeak lan mota batzuetan bakarrik ari izan dira, beretzat ego-kiagotzat jotzen zirelako. Horregatik, eta hau ere betidanik, emakumeentzat lan mota gutxiago izan

Lan mota batzuetan bakarrik ari izan dira

ohi da eta lanerako hezkuntza ere askoz ere motzagoa izan ohi da.

2. Historia eta kulturaren eragina ere kontuan hartu behar dira. Aspaldi-aspalditik etxean emakumeak egin izan dituen lan haundienak jana prestatzea eta jantziak egitea izan da. Hezketa lanak ez ziren emakumearen gauza izan XVIIIgarren gizaldiaren azken aldera arte. Geroztik ere oihalgintzan ari izan dira emakumezkoak, bai eta jatetxe eta janari antolaketan ere. Eta hau, oraingo lan hauek zer ikusirik ez dutelarik, lehengo etxe barruko ohi-turekin.

3. Baina lan klase askotan besterik gertatu da, hau da, gizonetakoentzat lan onenak, kategoriaz gehiagokoak, ustez zailenak utzi izan dira eta jakina, emakumezkoentzat txarrenak, eskasak, aspergarrienak, gaizki sarituak... Indar gutxiago zutelak? Indarrari eman garrantzia eta saria! Emakumearen esku fiñak ere elektronika-elektrizidade mailetan erabili izan dira baina beti eskuak bakarrik, sekulan ez burua. Azkar eta bizkor egiteko lanak, geldi egotekoak, beti berdinak, oso nekagarriak... emakumeari erori zaizkio.

4. Eta azkenik hezketa eskasa-

goak, prestaerarik ezak, profesio faltak, borobildu du emakumearen egoera latz hau. Prestaketarik eza, askotan behintzat, familiaren eraginari zor dio emakumeak, ez bait zitzaion garrantzirik ematen. Askorentzat, beraz, emakumea peoi merkea besterik ez da izan, eta okerrera da presa gehiegirik ere ez duela askok, egoera hau alda dadin.

Hemendik aurrera ere, emakumezkoak industri-lanetan jar dezakeen esperantza ez da handia. Gero eta peoi gutxiago beharko dira, eta lan kalifikatuak, aginte edo erantzukizun haundiagoa eskatzen duten lanak, berriz ere gizonetako eskutan jartzen dira, horretarako prestatuago eta gertuago bait daude.

Gero eta lan gutxiago, beraz, emakume soil eta profesio gabe-koentzat.

Zer eskatzen du egoera honek? Behar beharrezkoa den nesken ikaskizunak borobiltzea eta osatzea, eskola profesionalak ugaltzea eta erraztasunak ematea mutikoei adina, eskolatatik profesio batekin irten daitezen.

Pasadizoz ikusten dugun gauza bada ere, diogun neska-mutilek elkarrekin hezteak bentajarik haundiena neskentzat dakarrela, horrela orain itxirik daukaten bide bat irekitzen bait zaie.

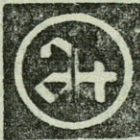
Bada ordea hirugarren sektore edo atal bat, bereziki emakumezkoentzat lan onak betidanik izan dituenak. Etxe barruko zerbitzuak, gaitxotegiak, ostatugintza (Italian ezik) banketxetako zatiren batzuk eta irakaskintza. Europako herri gehienetan bere esku daude arlo horretako aln asko eta asko. Hor lortu ditu emakumea bere lan-lekurik onenak. Baita, bestalde, lan-sari eta egoera triste asko ere (saltzaille, dendaria eta neskameen artean). Emakume asko eta asko dago hirugarren atal hinetan ere, beti azpian, edertasunik gabeko lanetan, aginterik gabekoetan.

Badira beste lan batzuk ere, bihotz ona eskatzen dutenak edo gorputz ederra. Lehenbizikoak gaizki ordainduak izaten dira; bigarrenak, bizitza laburrekoak.

Italia nabarmentzen da, berriz ere. Alemaniak baino lau aldiz emakume gutxiago ditu salerosketan lan egiten dutenak eta Frantziak baino hamar aldiz gutxiago banku eta seguro etxetan.

Pertsona guztien berdintasuna eskatzen duen gizarte honek, badu oraindik zer egirik oso urruti eta oso hirugarren mundura abiatzeko.

M. J. A.

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLATEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

ELIZAREN BERRI ELIZA ETA POLITIKA FRANTZIAN

(I)

MUNDUKO ETNIAK ETA
ELIZA ESKUALDEKA

«Iglesia Viva» (49/1974) aldizkaria eskuratu berri-berria dut. Pozik eskuratu ere oraingo zenbaki hau. Artikulu bi, bizi-bizirik irakurri ditut. Bata, Xabier Basurkoren (Donostiako eta Bilboko teologia-irakasle), eta beste, Karlos Abaituarena (Gasteizko teologia-irakasle). Batak eta besteak gai bizi-bizirik darabiltzate zenbaki honetan. Tamala, ordea, honelako gaiak eta autoreak, euskarazko teologia aldizkarietan irakurri ezina; batez ere, autore biok euskaraz mintzo direlarik.

Halere, horretara heltzeko esperantza galtzen ez dugularik, eta Z.A.ko irakurleak artikulu horien usaina bederen izan dezan, bien laburpentxo bat prantatu dut. Basurkorenaz lutzuego; Abaituarenaz, laburtxoago.

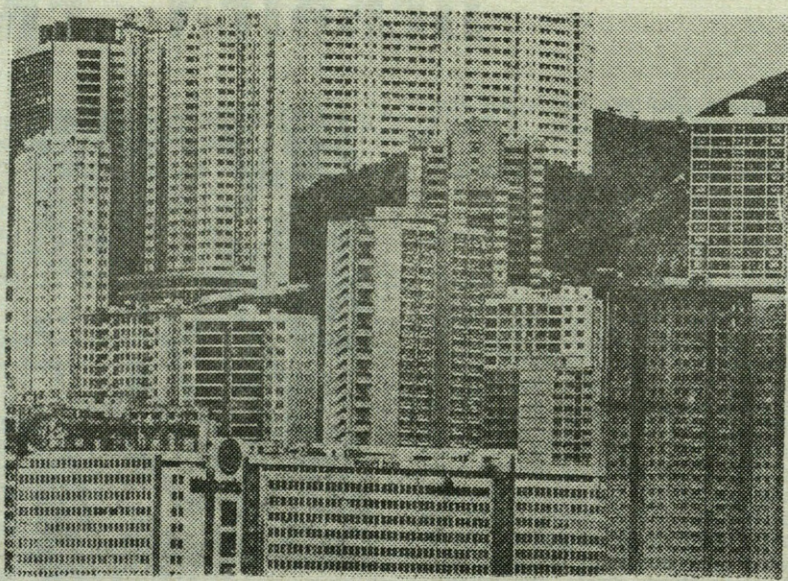
Honela dio Basurkoki:

Humanismoa galduz doala esatean, zein humanismoaz mintzo garen jakin behar da. Gal dadila zorianean humanismo hertsia hori. Humanismoak, humanismo izango bada, batasuna eta desberdintasuna bateratu behar ditu. Desberdintasuna eta konfliktuak galbide gertatu ordea, bizigarri eta aurrepidegarri direla frogatzen dute giza-zientziak.

Baina, zer da gertatzen egungo gizartearen? «Kultura» batasun itogarria egin nahi litzateke; alde gutxietan giza molde bera eta berdina sortu nahi litzateke, giza-premia biziak haintzakotzat hartzeak. Armoniaren izenean, irrazionaltasun handienera bultzatzen zala gizonari. Halatan, egungo gasteriak ez ditu haintzat hartzen, askotan, egungo nazio-mugak; ondorioz, zer espero dezakegu, axaleko eta errorik gabeko gizona ikustea baino? Norberaren inguruari maitasunez lotzeko gauza ez litzatekeen baino?

Hain zuzen, orain arteko estatunazio direlakoak desegokitzat hartzen dira, bai ekonomi mailan, bai kultura eta administrazio mailan. Eta gizarte-batasun handiagoetara jotzen da. Eta laster agertu da arriskua: ur tanto bat itsasoan bezala gizona giza-masa handi horretan galtzekoa. Egoera horretan indartu dira zenbait ideia: herri ideia, eskualde ideia, etnia ideia; horiek, gizonaren lehen eta hurbileko ingurumari bezala eta oinarritzko elkarre bezala hartzen direlarik. Etniaren helburua ez daiteke besterik izan, gizona bere herrian sustaia gertatzea baizik, egiazko kosmopolita gerta dadin.

Etnia bera, halere, arrisku pean dago: iragan denborari denbora mitikoki bezala lotu nahi litzateke, artzantza eta nekazaritza denborari, herriaren muina denbora hura bait litzan. Eta zer gertatzen zaio «urrezko» denbora hartara mugatzen den etniari? Bere baitako gizon baliotsuenak asper erazi egiten dituela, eta beste etnia nagusiagoetara bihurtzen direla: ezin bait dute eraman egungo munduak bizi duen kulturari atzea emanik bizitzetik. Halatan, etnia nagusia da jabetzen txikienez. Beraz, etniei, historia zentzu apur bat eskatzen

Gal bedi zorianean masifikazioa garamatzien humanismo hertsia

zaie biziko badira. Kreatibitate zentzu apur bat. Bestela, beren burua museorako gai egiten ari direla jakin bezate.

Hizkuntza da gizarte-kultura baten ezaugarri nagusia. Etnia-kontzientziaren adierazgarri muina bera dela esan daiteke. Espresio eta komunikabide ez-erik, pertsonaren eta taldearen pentsamenduen antolatzaile eta eratzaile da hizkuntza; mundu ikuskera bereziko bidea egiten dio hizkuntzak talde bati. Hizkuntza, horrez gero, uniformismoaren aurka defentsabiderik nagusia da, eta talde-nortasunaren ezaguerazle behina.

Historia garaizaleek idatzi ohi dute, eta kontrajoera oro gizartearen hondatzaile bezala agertzen dute. Baina, egia hau da. Halako batetan, jendea honetaz konturatzen dela: nazio nagusiek beren baitan koloniak dituzte, historia gero eta batasun handiagorako bide bezala interpretatzea duda-mudazko gauza dela, hain goraki aipaturiko batasunak etnien zapalkuntza daramala bere baitan, e.a., e.a. Horrela hasi da etnia-kontzientzia berria sortzen munduan zehar. Ezinbestekoa ote zaie etniei indarkeria besteek haintzakotzat har ditzaten? Ala, egungo munduan ahotan dabilen giza-eskubideen teoriak izango ote du indarrik gizona errespetatzea? Dena den, bide luzea dagokie etnia beraiei, beren bidea egin nahi badute. Bederen, Girardik dioen hau egiazat hartzen badute: «autonomiaren bideak honela hasten dira: persona batek, bere bidearen arrazoiak, hondo-hondoan, besteri jarraitzea ez, besteren kontra jartzea ez, baina norbera bera izatea ematen duenean».

Abaituak, berriz, beste puntu bati heltzen dio:

Aldaketa sozio-politikoek erlijioaren zenbaterainoko eragina duten baieztatzen hasten da. Eta Elizaz den ikusmodu berrian aldaketa horiek zertarainoko indarra izan duten aztertzen du hurrena. Horrela sortu direla, dio, Gotzai Batzar naziona-

lak. Eta horrela sortzen ari direla orain Gotzai Batzarrak eskualdeka.

Eta hauxe nabari du gure autoreak gure artean. Galizian eta Hegoaldean eta Katalunian gotzaiak eskualdeka erakundetu diren bitartean, Euskal Herrian ezer gutxi egin dela alde horretatik, eta euskaldun kristau herriak gogorri nozitzen duelarik. Gehiago oraino. Euskal dioesiak, eskualde-batasun hori egin partez, bi aldetara banatuak nabari ditu autoreak: alde batetik, Iruinea eta Donostia, Kalahorra, Jaka eta Tudelarekin, eta bestetik, Bilbo eta Gasteiz, Burgosekin. (Banaketa hau osotua behar litzatekeela derizkiot, baina autorearena ematen dut).

Horra. Gauza berri handirik ez digute ematen autore biok. Gauza berria, alabaina, gai horiek horrelako aldizkarietan eta teologiarekin loturik emanak ikustea da.

EUSKAL HERRIKO ERLIJIOSOEN ASTEA OINATIN

Datorren uztailaren 8-13 bitarteko astea antolatua dute erlijiosoen Oinatin gai honi buruz: «Eliz-otoitza gaurko Euskalerrian».

Oraino ez dugu programa xeheki ikusia, lasterka batean entzuna dugun arren. Lehen susmoa, goian aipaturiko teologia bizi horren aldean, oraingo aste honetako gaia, abstraktugoa izango ote den izan genuen. Halere, bizitasuna, aste gutxia euskaraz izatetik etorriko bide zaio, eta Euskalerriko erlijiosoei euskara aldetik eraginen bat emateko izango delakotik. Baina, esan behar da ere, bizitasuna bertan parte hartuko dutenen baitan izan dela, eta orain arteko horrelako batzarrak gogoan hartuz, espero dugu izanen duela bizitasunik.

Berri zehatzagorik (ostatu edo besteren aldetik) nahi lukeenak, jo beza Oinatin beneditar monjetara. Han izango bait da, izan ere, aipaturiko aste hori.

AMUNSA

Badugu Lendakari berria Frantzian; eskuindarra bera; Giscard d'Estaing deritza. Oso puntu gutiz galdu du Mitterrand Sozialista eskertiarrak.

Frantziako Lendakari onen auke-eratzek, erakutsi aundiak dakazkigu kristau gerano. Interesgarriak benetan, onoko galdera auen erantzunak: nola jokatu dute Frantziako gotzaiak aukera onetan? Nola katoliko egunkari eta errebistek?

GOTZAIEN JOKAERA

Eskuina eta ezkerre Lendakaritzarako burrukan. Mitterrand eskertiarrak Sozialista ez ezik, komunistekin elkartua. Ala eta guztiz ere, Mitterrand Sozialistari botoa ematea ez diete Gotzaiak galerazi kristauari. Kristauak nola jokatu bear duten adierazteko, ez dute Agiri Nagusirik eman. Au edo beste aukeratzea Elizarentzat ohea dala ez dute adierazi. Zuur jokatu nai izan dute. Ixilik egon dira, gotzai-itzak inork gaizki ar ez zitzaiz. Mutu, beren esan naia onen edo bestearen aldekoa zala, inork pentsa ez zezan. Ez zegoen jokoan Erlijiozko auzirik; politikazkoa baizik. Ertzetik begirata, politikak erlijioaz zer ikusirik badu ere, aurrez-aurre Errigintzari, erriko giza-taldearen onari begiratzeko dion zerbait da Politika. Gotzaien ardurarik aundiena auxa izan da: politika aukera onetan, kristau bakoitzaren barne-kontzientzia errespetatzea. Bakoitzaren barne askatasun eta aukerameneko eskubidea inolaz ere, ez dute nai izan urratu.

Gizon bakoitzaren nortasunaren aitormen gozo bat dela uste dut Frantziako Gotzaien jokabide au. Txalagarria, benetan. Aintzina, bein baiño geiagoan, aur tiki bailiran artuak izan oi ziran kristauak politika arazoetan. Goitik agertu oi zitzaiz zer egin eta nola joka. Eliza geldirik dagoela dioten gazte askori, begiak iriki ditzaten eta ikus zenbaterainoko aurrerapenak egin dituen gai onetan gure Elizak, emen Republika garaian erabillitako bide batzuk erakutsi nai dizkiet.

Erri osoak (ogei eta iru urtetatik gorakoak) aukeramenen, parte artzen, Errepublika garaian ezagutu nuen. Kortasetako erri-ordezkarri (Diputaduak) izendatzeko iru aukeramen edo Botazio ezagutua naiz. Katoliko eta eskuindar izatea, bat eta bera zen garai aietan. Aukeramen aietan ez zen leen elburu errigintza eta erriaren ona, Erlijio eta Elizarena baizik. Politikaz guztiz desberdiak izan arren, katoliko izena zeramaten Alderdi guziek elkartu bear zuten Erlijioaren onagatik. Pekatua ez zen bakarrik katolikoena; ezkeriarrak ere errudun ziran; bazirudien aien leen-eginkizuna Eliza eta erlijioa zanpatzea zala. Etsaikeria eta biurrikeria gogorak ezagutu genituen. Bai eskuindarrak eta berdine ezkeriarrak ez zitoen erlijioari ertz batetik begiratzeko zeuden batzuk, eta, besteak eraso persegitzeko. Makurra izan zen benetan egoera ura. Politikari buruz, inolaz elkartu ezinezkoak ziran Abertzale alderdia eta Karlista eta Integrista eta Errege zale Alfonsinoak osatzen zituzten partidu politikoak. Baiña... Guziak zi-

ran katoliko, eta, erlijioagatik, guziak elkartu bearrean izan ziran eta Minoria vasco-navarra sortua izan zan eta izen orrekin, Madridko Kortasetan, Karlista-Fuero-zaleak, Alfonsino zentralista eta eusko abertzaleak naasian, potaje bat egin zuten Euskal Erriko ordezkarri diputadu bezela. Guzien buru Beunza Karlista zen, eta Pildain Gasteizko kanonigo sonatua, eta, gero, Kanariasko Gotzai maitea izana zan guzien batasunerako gizon «neutrala». Pekatu aundizat jotzen zan botoa ezkeriari bati ematea. Gasteizko Gotzaiak ere, erlijioaren onagatik, katoliko guzientzat bide bakarra markatzen zuen: Minoria vasco-navarra osatzen zuten katolikoek eman bear zitzaiz botoa.

Erlijio utsezko batasun arrek ezin zezakean luzaro iraun politikako partiduetan. Urte batzuen buruan puskatua izan zan. Erlijioa ordea, xaltza egiteko perrejilla bezela, politikazko auzi guzietan bear zaneakoa zan. Estella-ko Estatutua Espainiako Konstituzioarekin bat ez zetorrela eta uxatua izan zanean, beste bat egin bearrean arkitu ziran Euskal Errian. Estatuto Vasco zeritzan. Leenengo konfesionala zan. Au berriz laikoa, laikoa zenez, Republikak, Espainia guzira eratu zuen Legedi Nagusi edo Konstituzioa. Estatuto aren bitartez, Euskal erriak bere eskubide batzuen jabe egiteko bidea zeukan.

Baiña... Nork esan, Bere baitan Estatuto arrek pekatu izugarria zuan: «Jainko» izenik ere ez zuen aipatzen. Jaungoikarik gabeko Estatutoa zan, alajaña. Ez zan zillegi Jaungoiko gabeko Legedi bati botoa ematea. Pekatu zan bai, Estatuto vasco izeneko legediari botoa ematea, laikoa izanik, Jainko izenik ere aipatzen ez zuelako.

Iskanbilla biziaren banatu ziran Katoliko izeneko politikoak. Batzuek pekatu zala eta besteek ezetz. Garai artan, Errepublikak, erbestetua zeukan On Mateo Mujika, Gasteizko Gotzai. Bere Bikario Nagusi On Justo Etxeguren (gero gerla denboran Oviedon ez bearez illa) agiri bat eman bearrean arkitu zan: alegia, ez zala pekatu Estatutuari botoa ematea eta kristau izeneko edonork, bere barrua zikindu gabe, eman ziezaiokela botoa Estatutuari.

Kristoren itzak aaztuak genituen garai artan: «Eman zaiozue Jaungoikoari berari dagokiona eta Zesarri berea». Guretzat egiñoak ziran bai, beste itz aiek: Prozesioetan beti parte artzen genuela, edo kandelarekin edo makilarekin. Bai eskubitarrek eta bai ezkeriarrak, erlijioa beti tarteko, politikagintzan. Politika xaltzan, beti erlijioa eta Jainkoa ikusi bear. Bakoitza bere bidetik ezin ibilli sasoi artan.

Gaurkoan beste giro bat dugu. Ez ziran izan alferrikako Juan 23ma eta Batikanoko Batzarre Nagusiak gure artean. Ondoren bikaiak begien aurrean ditugu. Gaur Frantziako Gotzaiak Lendakari aukeratzean artu duten bidea, ezinezkoa zala, esango nuke, garai artan. Landare guziek bear dute bear den aldia burutzeko. Gotzaien jokabidea, gero, katoliko gerantzat, ikasbide eta exemplo on gerta daiteke.

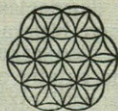
Arostegitar jok

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS bertan
bailio merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GALAK eta AZORE - KONTUAK

POSAS, 48

GAZTEK (libroak)

II EUSKAL POESIA ETA IPUI LEHIAKETA

Santo Tomas Lizeoa

Santo Tomás Lizeoko ikasleok POESIA eta IPUI Lehiaketa eratu dugu.

Hona hemen bete beharko diren arauak:

a) Adina kontuan harturik, hiru talde osatuko dira:

1. Hamabi urtera arte (baita hauek ere).
2. Hamairu urtetik hamabost urteraino.
3. Hamasei urtetik gora.

b) Nahiko lukeen edonork parte har lezake.

c) Poesian, guttienez, hogeitso presentatu beharko dituzue.

Ipuian berri, guttienez bi folio alde batetik idatzita.

d) Idazlanak makinaz idatziko dira.

e) Idazlan hau Ekainaren hamabosterako bidali beharko dituzue.

f) Lanak zuzenbide honetara bidali:

Santo Tomas Lizeoa. Ibaeta. Donostia, zertarako den jarriaz edo eta komenigarriago bazazue, lizeoko sekretarian eman ditzakezue lanak. Argitasunik behar bazenute telefono honetara hotsegín: 216915, Euskal Kultur Taldeaz galdetuaz.

h) Lanaz, kondizio honekin bidali beharko dira:

1. Idazlanarekin batean, sobre hertsia edo itxi bat bidal, izenorde bat jarri izenorde honen berarekin izenpetu behar da idazlana.
2. Sobre hertsia honen barnean, zeuen benetako izen, zuzenbide, telefonoa ipini behar dituzue.

3. Bai sobre hertsia bai idazlana beste sobre haundiago batetan bidali lehen aipatu dugun zuzenbidera.

i) Sariak honela banatuko dira:

POESIA:

Lehenengo maila: — lehen saria: 1.000 pezeta.
— bigarrena: 800 pezeta.
Bigarren maila: — lehen saria: 1.000 pezeta.
— bigarrena: 800 pezeta.
Hirugarren maila: — lehen saria: 1.000 pezeta.
— bigarrena: 800 pezeta.

IPUIA:

Lehenengo maila: — lehen saria: 1.000 pezeta.
— bigarrena: 800 pezeta.
Bigarren maila: — lehen saria: 1.000 pezeta.
— bigarrena: 800 pezeta.
Hirugarren maila: — lehen saria: 1.000 pezeta.
— bigarrena: 800 pezeta.

j) Bakoitzak nahi hainbat idazlan presenta ditzake.

k) Obrak orijinalak izango dira, bakoitzak berea eginaz.

OHARRA: Paper hau zabaltzeko eskatzen dizugu zeure lagun, ikasle, irakasle eta gurasoen artean, eta parte har dezaten saia zaitez mesedez. ESKERRIK ASKO.

LANKIDE AURREZKIAREN LAGUNTZAZ

ARTE

GALERIA ESTUDIO

Izen horixe ipini dio Julian Ugarte pintatzaileak maiatzaren 25ean Donostian, Sancho el Sabio, 17garrenean ireki zuen pintura dendaria.

Ezaguna da arte alorrean Julian Ugarte. Zarautzen jaio zen 1929garrenean. Madrillen eta Parisen landu du bere margolari doaia.

Parisen, Londresen, Bilbon, Donostian, Zaragozan, Iruñean eta beste hiri askotan egin du pintura erakusketa bere lanez.

Sari asko irabazi du han eta hemen. Behin baino gehiagotan lehen saria eskuratu du. «Ecole Ville de Paris»-koa 1963garrenean, esate baterako.

Nortasun haundiko pintatzailea dugu. Euskal-lurraldeak eta gizonak zaizkio atsegin. Orio eta Getariako arrantzaleak, Zarauzko itsasoak eta zeru goibelak pintatzeko tankera berezi bat utzi diote.

Julian Ugarte bere lanari jarraitzen zaio. Badu bere lanez pintura erakusketa egiteko asmorik. Baina ez du berea bakarrik eskaintzen. Badute bere denda pintorerik onenen lanak leku. Euskal pintoreek batetez ere.

Jende asko inguratu zen maiatzaren 25ean haren dendaran.

Amarica, Apellaniz, Aranoa, A. Arrue, R. Arrue, F. Arteta, Balenziaga, Baroja, Baslano, Iturrino, Izeita, Larroque, Losada, Maeztu, Salaberria, Tellaetxea, Uranga, V. Zubiaurre eta Zuloagaren lanak zeuden jendearen ikuskizun.

Burutapen on bat izan du Julian Ugartek. Jendea gero eta gehiago zaletzen ari da arteaz. Arte-lanak eskuratzeko eta erosteko bidea ere

behar du jendeak. Ederraren eta apainduriaren sena lantzeko egokiera izango du jendeak Julian Ugarteren denda honetan. Edozer huseria balloko gauzatzen hartzeko arriskua du erosleak.

Artea herriratzeko bidea da pintatzaile on baten eskuan dagoen denda. Artistek ere badute beren lanak salgai ipintzeko denda berri bat.

Guztion onerako izango delakoan gaude Julian Ugarteren «Galeria Estudio» hau. Amara bidean eta Donostiako sarreran, leku egokian aurkitzen da edonorentzat ere.

Denda, berri, artista bati dago-kion denda duzu.

IRASTORTZA

Euskaltzaindiaren batzarrea

Joan den maiatzeko 24ean Euskaltzaindiak hileroko bere batzarre arrunta egin zuen Donostian, Gipuzkoako Diputazioaren jauregian.

René Lafon euskaltzain zendua-ren hutsartea hornitzeko, Emile Larre jauna, orain arte laguntzaile izana, euskaltzain osoa izendatua izan zen.

Orobat Juan Bautista Merino Urrutia, orain arte laguntzaile zena, oheretako mailara altxatzea erabaki zen.

Euskaltzaindiaren izenean, Madril- en egiteko den «VI Congreso In-

ternacional de Estudios Clásicos» delakora joan dadin, Mitxelena jaunari ordezkaritza eman zitzaion.

Gipuzkoako Diputazioaren «Junta de Cooperación Cultural» eta Azkoitiko Udalak antolatutako Euskal Dantzen III. Jaialdian Euskaltzaindiaren izenean joateko, Aita Goikoe-txea-Maiza laguntzailea gelditu zen izendatua.

Donostiako Udalak Euskaltzaindiari ehun mila pezetetako diru laguntza eman diola, jakin arazitzen du Antonio Arrue euskaltzain jaunak.

Baita «Caja Laboral Popular» delakoak ere beste hainbeste eman duela, jakin arazi zen.

Jose Maria Satrustegi euskaltzain jaunak txosten bat irakurri zuen gai honetaz: Perretxiku izenak Urdiain-en.

Eta Juan Maria Lekuona euskaltzain laguntzaileak beste bat: «Txirrita eta Basarri: mintzaldi baten eranskuna».

(Euskaltzaindiaren Prentsa Bulego-ko agiria).

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AURRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak orri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragoi	Zumarraga	Bilbo	Ermua	Mungia
Aretxabaleta	Elgoibar	Legazpia	Eskoriatza	Yurre
Elorrio	Markina	Irun	Izarra	Bermeo
Barakaldo	Bergara	Durango	Ondarrabia	Lasarte
Ondarroa	Altsasua	Amorebieta	Galtzaraborda	Enanderian
Andoain	Eibar	Azpeitia	Lekeitio	Santurce
Plazentzi	Tolosa	Emari	Llodio	Zumaya
Onati	Pasa San Pedro	Zarauz	Recaldeberri	Donostia
Ormaiztegui	Errenderi	Sestao	Agurain	Iruña
Beasain	Billabona	Ordizia	San Andres	Deba
Gernika	Gazteiz	Antiguo	Donostian	Anzuola

EREÑOZUKO OSPAKIZUN ETA FESTAK

Ereñozuarentzat ere bertako festa gaiñean dira. Egun gutxi barru, beren «Sanontoniya» ospatuko dituzte; festa ezagunak dira eta giro berezi bat dute.

Aurten, beste kirol-saio eta festa askoren artean, euskal kantaldi eta jaialdi batzuk ere izango dira. urtero bezela. Alde batetik Erreñoko udal-etxea, bestetik Ereñozuko hauzoa direlarik, eta, azkenik, han bertako Ikastola, denon artean emanaldi interesgarriak antolatu dituzte. Gure ustez, aurtengo festa hoietan euskal giro indartsu eta eder bat sortuko da; giro hori sortzeko neurriak ongi hartu dituzte beintzat.

Horrela, eta besteak beste, honako jaialdi eta saio hauek izango dira:

Ekainaren 12-an, gaueko 10,30-tan, Ereñozuko Ikastolaren alde, euskal abestiaren jai berezia, toki guztiz egoki batean. Han parte hartuko duten kantariak honako hauek dira: Bizkaitarrak, LUPE eta OIHAR-TZUNAK; gipuzkoarrak, LURDES IRIONDO eta XABIER LETE.

Ekainaren 13-an, eguerdiko 12,30-tan, Ereñozuko enparantzan, LASARTE eta AGIRRE bertsolariak jardungo dira. Arratsaldeko 5,30-tan, eta toki berean, Pasaiaiko ALKARTASUNA dantzari taldeak bere jarduna egingo du. Eta halen ondotik, berri ere LASARTE eta AGIRREk beren arratsaldeko saioa eskeinituko dute... Gero, gauez, OROITZAK musika-taldeak dantzasoñuak goizalderarte joko ditu.

Ekainaren 16-an, arratsaldeko 5-

-etan, eta Ereñozuko enparantzan, Donostiako LAGUN ALAI taldeak dantza saio ederra eskeinituko du. Egun berean, eguerdiko 12-etan, LIZASO eta IGARZABAL bertsolariak jardungo dira; eta arratsaldean berriro... Gero, gauez, dantza eta musika OROITZAK taldearekin.

Emanaldi eta saio hoietatik kanpo ere, beste gauza asko izango da Ereñozun: estropadak (Urumea ibaian), aizkora dema, umeentzat zenbait festa, etabar. Gauza guztiak jarri ezin baditugu ere, nahi duenak Ereñozuko festen esku-programa eskura lezake. Hantxen dator guztia, zehatz-mehatz.

Festa ederrak, beraz, eta merito haundi batekin: Ereñozuko hauzoa hain apal eta bildua izanik, merito haundiko gauza baita hainbeste pesta eder antolatzea.

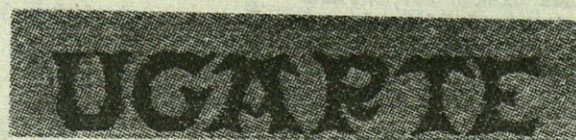
Penagarri da, ordea, Ereñozun jaialdi eta saioak izango diren egun hoietan, inguruko beste toki batean donostiar jendea beste jaialdi bat antolatzen hasia izatea... Ez ahal da koordinazio gehiago behar? Ez ahal zaio herri eta inguru bakoitzeko gauzari errespeto eta begirune gehiago behar? Azken bolara hontan, jaialdi antolatzaile asko, diruaren amorez (edo beharrez, hori da egia), berekoikeri haundi xamarrez jotzen ari dela iruditzen zaigu... Ez da xixtima egokia, eta aserreak sortu baiño lehen, kome-ni litzake gauzak elkar errespetatuz egiten hastea.

Suerte ona desio diegu Ereñozuko antolatzaileei.

URUMEA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbietan, 66

DONOSTIA

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

Jose Alkiza

Aragia delata

Txuleta eder bat jatea gehienoi zaigu atsegin. Lagunarte ederrean baldin bada obe. Afari bat egin behar diagu, aspaldiko partez itzazpertsu bat egiteko... bai, baiña afari ortara biltzen geranean, itzegite utsarekin ez gera konforme eta aragi pusketa bat aurrean jartzen digutenean itzegingo dugu bai, baiña baita jan ere.

Lagunartean ez ezik etxean, eguneroko otorduetan ere jango genuke aragia; lastima, garestitxo dagoela gure pratrikarako eta etxeko-andreak ez dezakeela jar nahi bezain sarri.

Orra or aragi kontuaren bi alderdi.

Aragia delata batzar sonatu bat izan da Madriden maiatzaren 9,10 eta 11an. Seirehun lagunetik gora bildu ziren batzarrerara, eta ez pentsa denak auzotik etorriak; Europa eta Ameriketako nazio guztiek an zuten beren ordezkaria eta munduaren lau bazterretako gizonak azaldu ziren.

Batzarraren aseran zuzendariak esan zuenez, billera eta ikasketa au behar beharrezkoa zan, "mundu guztian aragi gora beherak daukaten kinka eta larrialdiaren aurrean eta orrek gizarterako dakartzkien ondorioen aurrean".

Gaiñera, ez ziren bildu alderdi bateko gizonak bakarrik: baziren ganaduzaleak, aragia sortzetik bizi direnak, baita mataderi jabeak, aragia lantzen duten, fabrikadunak partitzaileak, saltzaileak, erostuak eta jaleak ere. Baserritarra, arakiña eta etxekoandrea bildu zirela esan genezake, tratalaria eta kanpotik aragia ekartzeko ordena ematen duena ere tartean zebiltzela ahaztu gabe.

Bakoitzak bere astoari egiten dio arre. Orain arte ala izan da behintzat. Alere, kate baten mailak bezala elkarri josiak daude eta batak besteari tira egiten diote azkenean zer jana izan dezagun.

Ain zuzen batzar onen elburua, bata bestea gabe ezin bizi direla ohartaraztea zen, elkar ito beharrean, elkarri lagunduz aurrera ateratzeko modua billatzeko. Eta ezer berririk izan baldin badu batzar onek au bai behintzat: gehienetan elkarrekin burrukan dabiltzan giza klaseak, mahai baten inguruan bildu direla elkarrekin itzegiteko, beste berri jakiteko eta denen artean arazoa nola konpon litekean ikusteko.

Izan ere munduan gosea dator jakintsuak diotenez.

Jendeak, diruz osatzen den aifian, gero eta aragi gehiago jan nahi du; ez da ordea, arabera ortan aragia ugaltzen eta marxa ontan aurrera ez baina atzera goaz.

Aragiaren salmenta eta partiketa gauzak nondik begiratzen diren ala ikusten dira; ez da berdiña Europar daraman jokabidea eta Argentinak, edota Egoameriketako guztiak, nahi lukeena esate baterako.

Europak bere ganaderitza indartu nahirik, trabak jartzen dizkio kanpotik datorkion aragiari. Argentinak berriz nonahi bertakoen parean traba eta zergarik gabe saldu nahi luke aragia.

Argentinan 1.000 behiko baserria emen 10 behikoa bezelatsu izan behar du. Neronek ezagutu nuen duela urte pare bat Nafarroatik aruntz bere osabarengana joandako bat eta esaten zuenez milla behitik gora zeuzkan beren zekorrek; alere morroi batek eta biek egiten zituzten milla behi oien lanak eta tartean txandaka jaiak artu gaiñera.

Argentinak daukan aberastasuna ganadua eta ganadujatena da, nola belarra ala pentsua edo pentsutarako aleak. Orrekin atera nahi luke aurrera ez burniarekin makinak egiteaz.

Ortarako aragia saldu behar du eta ahal balitz aragi ori "landua" egin behar zaizkion prestamenak egitea; badauzka ortarako mataderi

eta fabrikak ere. Baiña non saldu? Europar.

Europar baitago dirua eta paga dezakeen jendea. Lehen Inghaterrara saltzen zuten asko. Orain Inghaterra Europako merkatu batuan sartu der. Ezkero, Europa osoak bat egiten erosteko legeak jartzerak. eta Europara dakarkite kanpora saltzen autenaren 70 %, ia lautatik iru.

Badaude munduan emen baiña aragi premia aundiagoa daukaten lurraldeak, ez daukate ordea erosteko dirurik, eta aiei inork ez die eman nahi utsean.

Europak ere bere jokua egiten du, ordea. Ez du nolana aragirik erosten. Aurrea etxekoei begiratzien die eta bertakoei osatu ezin dutenean bakarrik, erosten du kanpoan. Gehiago oraindik, Europak erostekotan ere txahalak erosi nahi ditu, gero etxean azi eta gizentzeko; ganadua bizirik erosi nahi du, gaia ekarri etxean lantzeko eta banatzeko.

Baiña orduan zertarako ditu Argentinak mataderiak, frigorifikoak eta aragiarekin beste produkto landuagoak egiteko fabrikak? Eta ganaderitza izanik nazioko ondasun oinarria, orri buruz montatu nahi luke industria ere aurrera ateratzeko. Europaren jokabideak ordea industria orri ez dio indartzen uzten eta bide batez ez eta Argentinari nazio aurreratu izaten ere.

Bestalde nola jarri elkarren konpetentzia, ehunka edo millaka buru dauzkan ganaduzalea eta eskuetako behatzekin konta ala dauzkana?

Nork du arrazoi, Europak ala Argentinak?

Gero ere keizaten gera kanpotik ekarri eta emengoari merke erosten diotelako, baiña saldu nahi berak ere badarabilki nahiko lan ikusten denez. Eta Argentinaren antzera daude Uruguay, Colombia, Brasil eta Egoameriketako nazio gehiago ere.

Azkenik, esan dezagun, Madrideko batzar ori ez dela itz utsetan geratu. Bakoitza bere etxera joaterako bi soziedade sortu dituzte: OPIC bata, "Oficina Permanente Internacional de la Carne". Aragiari buruzko edozein gorabehera edozein arazo galde zenezake ofizina ortara eta erantzuten saiatuko zaizkizu. Iparrameriketa, Uruguay, Argentina, Belgica, Italia eta Espaniatik gizon bana jarri da oraingoz zuzendaritzan.

"Federación ganadera internacional" bestea. Lehendik badute Ameriketako, 1965tik, "CIAGA" Confederación Intermérica de Ganaderos", baiña, orain Europa eta mundu guzikoekin osatu nahi litzake. Aurreneko pausoa emana dago. Urrena datorren urritik Buenos Airesen bilduko dira.

ETXKO-ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten be'ezu
ATOMIZADO LAGARTO — jabola erabilli beti
Eskuz be'zabiltz, LAGARTO — jabola bear dezu erosi!

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeko-andrearentzat neskerarik egokiena.

JABON LAGARTO!

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10 - Urrutizklifa: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, berebiziko aragi piflak; gaiñera esne putzuak, Otek guztiak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

BERRIAK

TRATOREAK

Aurtengo maiatzaren 2a John Deere Iberia S.A. eta John Deere S.A. biak bat egun dira. Orain arte lehengoa tratore eta nekazaritzako makinak egiten ari izan zen eta bigarrena ark egiñak saltzen. Elkarrekin lan egiten zuten; baiña bi soziedad ziren. Orain erabat batu dira.

Elkartze orrek enpresa indarberritu eta sendotu egingo du, tratore gehiago salgai jarri eta erosteko, errestasun oheak emango ditu noski.

Ez da orratik tratoregintzan ari den fabrika bakarra.

Joan den urtarrilean, fabrika bakar batean egin den bi milioigarren tratorea atera da merkatura. Marka au Inghaterrako Coventry errian dagoen Massey-Ferguson fabrikak ezarri du eta Europako beste inork ez du ondu oraindik.

Bi millogarren tratorea 75 zaldiko M-F 185 modeloa da.

Bi milloi oietaz gaiñera, marka ortako tratoreak badira beste 700.000 Frantzia egiñak eta Inghaterran bertan, badute beste fabrika bat, Manchesterren, 110 zaldiko M.F. 1.200 aundiak egiten dituen. Orrela mundu guztian tratorerik gehiena salgai jarri duen marka M.F. au da. Eta ori Motor Iberiak Españian egin eta Inghaterran saltzen diren M.F. tratoreak kontatu gabe.

Aukera badago bazterretan erosi nahi izan ezkero.

INDIAN ESNE ZENTRALAK

Indian beste inon baiño behi ugariego dago, alere ez dute nahiko esne. Orain esne kooperatiba eta esne zentralak sortu nahi dituzte.

Argazki ortan azaltzen diren oiek, zentralera esne karraio doazen ganaduzaleak dira.

Datorren abenduaren 2-6ra munduko esne industriak egingo duten batzarra Nueva Delhi Indiako urburuan izango da. Batzar ontan nazio atzeratuak aurreratzeko esne zentralak duten eragiña ikasiko da alde batetik eta esnetarako ganadua nola zaindu eta gobernatu bestetik.

Badira munduan gu baiño okerrago dabilzanak ere.

SATELITEAK ARTZAIEN LAGUNTZAN

Gizonak or gora bialdu eta izar artean, edo onuntzaxeago, zintzilik dauzkagun tramankulu oietaz ari naiz.

Satelite oiek argazkiak ateratzen dizkiote gure lur azalari eta gizonen ortatik antzematen diote, non zer dagoen.

Errusian, aurtengo udan, oien bitartez jakingo dute non dagoen larre ona ardientzat eta artzaiei abixatuko diete ardiak ara eramant ditzaten.

30 milloi ardi ba omen dira Errusian, Frantzia guztia aifako lur zabaletan aruntz onuntz dabilzanak, baiña zabaldi oiek gehienak basamortu dira, ondarra lur, eta larrea topa eziñik ibili ohi dira askotan.

Sateliteen bidez belarra non dagoen, euria non egingo duen eta larrea non aterako den jakingo dute, eta artzaiei jatena dagoen tokiara eramant erazi ardiok.

Orain arte abioetan ibiltzen ziren larretoki billa, orain satelitekin... eta gero artzaiek atzeratuta bizi direla esango ditek.

FIRMATU UTSAREKIN DIRUA

Hispano-Americano bankuak sekula baiño kondizio obetan dirua aurreratzen die nekazariet eta ganaduzaleei. Bere denborako 70 urteotan ez du egokiera oberik eskeiñi. Firma bakar bat egitea aski duzu eta 300.000 peza emango dizkizue 2, 3 edo 5 urterako.

Oharra: au propaganda da; baiña premian bazaude zergatik ez galdetzera joan?

UZTA ONA EUROPAKO MENDEBALEAN

Eguraldiak lagundu eta burututa dagoena eltzen bada, ale uzta ona izango dugu aurtan Europako mendebal guztian.

Notizi au ez dut nonahitik jasoa; Iparrameriketako nekazariet kanpoko berri jakiteko daukaten erakundetik baizik. Aiek ez dute, nonbait, nahikoa etxean zer nolako uzta datorren jakitea, beste tokitan zenbateraino uzta etor litekeen ere jakin behar izaten dute eta ortarako ere badauzkate gizonak eta moduak.

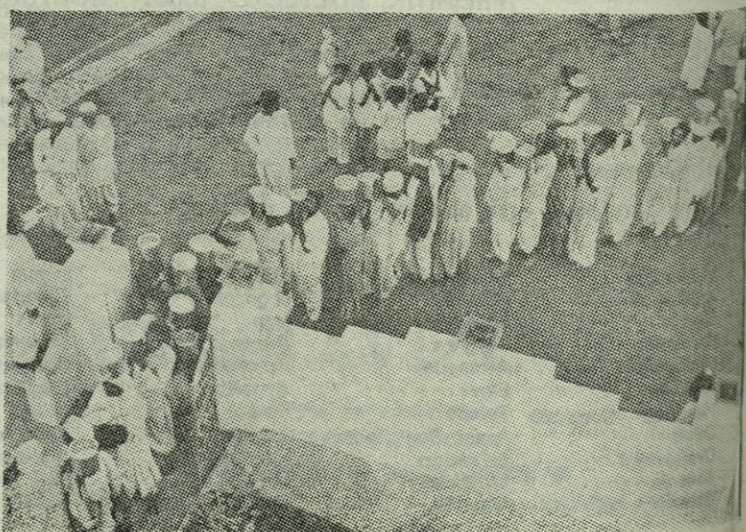
Garia igaz baiño 2 % gehiago izango omen dugu Europar. Gargarra eta artoa berriz, 20 % gehiago Españian.

Ea ba laster nahiko pentsu eta merke izaten dugun. Igazkoak ahi-tu xamarrek dira noski. "Pienso base" delakoa behintzat ez dute ematen, ezta inon diren paper guztiak zuzen eginda ere.

XOMORROAK GALTZEKO BOTIKA

Londres inguruko esperimentu etxe batek sortu du, orain arteko onena baiño 30 aldiz indartsuago eta D.D.T. baiño 100 aldiz ohea den xomorroak iltzeko botika bat. Beste alderdi bat ona, orain arteko onenak baiño 10 aldiz luzaroago irautea duela. Gaiñera ez du ondoren txarririk, ezta arriskurik ere gizonentzat eta abereentzat. Erabil ditekete baratzen arrak galtzeko eta etxean eulirik ez izateko.

Euli enparagarriok, San Bartolomek baiño lehen orman buruz behera jarri beharrean zerate!!!

Indiako ganaduzaleak zentralera esne karraio

bilbo

DONOSTIA ETA BILBOKO
IKASTOLEN ARTEKO EL-
KARTASUNA

Gaur, leenengo aldiz Donostiako Lizeoko ikasleak Laurora etorri dira.

Ordu batetan gutxi gora beera eldu eta jatera joan gara, denok elkarrekin. Ain neska aundiak ikusi ditugunean bildurdu egin gara, eta egia esan joko guztietan galdu egingo genuela uste izan genuen. Oriñ euskera eta gurea desberdina diran, eta gauza batzuk ulertzeko, birritan esan bear izaten zizkiguten.

Jan eta gero ariñeketan ibiltzeko bidea erakustera joan gara; gero, oñetako berezirik etzutela esan euskuen; orduan, gureak itxi deutzazu, baña, ez zegoen denontzat. Batzuek 39 oñetakoak eukiezan eta.

Leenengo, neskaok cross egin dogu: Lauro ikastolatik Amaia G., Itziar M. eta Garbiñe urten dabe; Donostiako ikastolatik ere hiruk urten dabe, eurretarioko batek, Idoia izenekoak, jauzi eta orkatillean min aundia egi ndau. Amaia bigarren joian, baña Donostiakoa, leen momentuan ariñegi joan zalako nekaturu egin zan, eta inela Amaia leen sartu zan.

Au amaitu ondoren mutillak ateraz ziran. Lauro ikastolatik Julen S., Mikel G. eta Angel B. Orain ere Laurok irabazi zuan. Baña, gure ustez, bentaja aundia geneukan lurra ondo ezagutzen genuen eta.

Neskek palaz jokatu dabenak, Elisabet eta Izaskun izan ziran eta Donostiakoei 24-22 irabazi eutsien. Mutillak palaz jokatu dabenak, Iker eta Koldo izan ziran, baña auek, oster, galdu egin eben.

Eskuz, Joseba eta Antonek jokatu ebien eta auek ere galdu egin eben.

Azkenez, neskek balonzestean jokatu eta irabazi egin eben.

Lauroko ekipoa au izan zan: Izaskun, Amaia G., Elisabet, Itziar M. eta Aintzane. Suplenteak, Garbiñe eta Olatz L. Partidu onetan eztabaida aundiak izan ziran eta amaitu baño leenago mutillak futboleant asi ziran. Atsedenaldir bat artu eta, mutillak futboleant jarraitzen ebeñez, neskaok ballak egiten asi gintzazan. Lauro aldetik urten genuen: Itziar M., Garbiñe, Elisabet, Amaia G. eta Olatz.

Laisterketa onek ez eban izan irabazlerik eta amaitu ondoren mutillak futboleant zelan joiazan ikustera joan giñan. Gu eldu eta momentu artan bertan Laurokoek gol bat sartu eben; axe zan enpatea: 4-4 joiazan. Gero, Lauroko atezaiñak pelota eskuan ebal, Donostiakoei baloia kendu eta gol sartu eban. Gelenok zarataka asi giñan baiña ez digu ezertarako balio izan; Gafiñera, arbitroak gola sartu baño leenago pitau eban.

Etorri zitzaizen Donostiakoei joateko ordua; denok gora igo eta joiazan bitartean, agur egiten euskuen.

ZAZPIGARREN MAILLA-
KO NESKA TALDE BAT

beasain

BEASAINGO IKASTOLA EZTA-
BAIDA DELA TA...

Berriro ere gai honi buruz zerbaite baina gehiago agertu beharrean aurkitzen naiz, METAL-ITURRI lankideak Lazkao (1974-V-19-ko Z. A.-n) «Beasaingo berriak» ugari eman dizkigunez eta oraindik ugarirago ematea agindu.

Hasi eta berehala nire lehengo idazkiarekin sartzen da (1973-XII-30) eta alderakoikeriazko salaketak ezartzen dizkit. Egia badiozu ere inor ez garel neutral aitortzean, jakizu (eta bestela nire berrirakurri) nik ez nuela alderakoitzat inor salatu, beste puntu hauetaz baizik: «asmo txarrak besteren bizkar jaurti» eta «gauzak alderantziz azaldu nahi».

Beraz, alderantziz (en inversion) eta ez alderakoi (partidismo), ze azkenek hau, erantzuterako ere bai balneken. Hala ere ordea, berriz idatzi dena irakurri ondoren, sala-

keta berdintsuak egin beharrean jarri naiz.

Irakurleak ikus dezakeenez, nik ez nuen idatzi Erlijio arazorik ez zenik, baizik, hori ez zela ordurarteko gakoaren ardatza, beste hau baizik, Beasaingo titulodun Ikastolak berari zegokion junta bakar batez gobernatu ala junta batek baino gehiagok gobernatu (aldiz herriz kanpokoak). Honek noski ez zuen ezer kentzen Erlijio arazoa bazela esateko eta egia esan, orduan nik uste nuen baina handiagoa agian harrotu bide da, ze beste zenbait gaizbatera (Ikastetxe batek Batzorde bakarra behar duela... Zuzendaritza... eta abar...) ardatza loditu bide da arazoan barrena denbora joan ala. Beraz, bata ez du kentzen bestea.

Bestalde, Beasaingo Ikastola Batzordeak argitara dituen idazkietan (Erdal egunkarietan) Erlijio garantiari buruz mintzatu bada ere, ez bide du esan arazoa horretan bakarrik datzanik. Badira beste zati batzuk METAL-ITURRIK aipatu ez dituenak eta nik aipaturiko puntuei dagozkienak. Hor ere, ez du bata bestea kentzen beraz.

Diodan honi buruz, punturik xelebreenetakoa eta Erlijioz at dagoena, Beasaingo Ikastetxe bakar bat bi Batzorde edo Juntaz gobernatua izatean datzala, ze berez dario, Ikastetxe bat denez (nahiz eta 4 lekutan edo etxetan irakatsi) gobernu ere bakarra behar duela noski. Hau da konpondu ezin izan den lehen puntua (gaurdaino behintzat). Ondoren noski (eta hau konpondu behar dutenengan joera desberdinak direlako) Erlijio iritziak eta moduak, Zuzendaritza (honetan Beasaingo Ikastola Batzordeak bakarria izatea nahi du eta beste alderdiak ez du hori gaurdaino onartu) eta abar... datozke.

Beasaingo Ikastetxe bakar hori Batzorde bakar baten pean jarriaz gero (eta hau guraso soilez osaturikoa behar da aurrerantzerako eskabideak diotenez), non, norekin, eta zertarako batu edo elkartu edo Baterakuntza egin aztertzea da noski eta beharrezkotzat jotzen dut nik ere. (Ordizari begiratu beste... Inoiz ere ez dut uste arazoa Baterakuntza bai ala ez planteatu denik; Baterakuntza nola baizik. Baina hori finkatu baino lehen, «Ballarak» dagoena irensteak ez du zentzurik, ze Alegitik Zegamaraino-koek osaturiko biltzar batek, ez dirudi egokiena Beasaingo bitasun bat konpontzeko. Harrigarria da, jendeak Beasainen esku izateko duen ardura, Ordizia gertuago eta egokiago izanik aipatu ere egiten ez dela.

Gainera, METAL-ITURRIK dioen bezala Ataun, Lazkao, Idiazabal, Segura, Zegama eta Beasain bildurik, zertarako beste herriak hauen zereginetan sartu?, ala, zer lortu nahi da «denak bateratze horretan»?

Aurrera jarraiki, hau dio METAL-ITURRIK «Lizeoaren jestio eta ekonomia arazoa, ballarako Ikastolen gain gelditzen da eta lege aldetik Aranealde SA forma hartzen du». 1968tik berehala aipatzen du hori. Hori ez da horrela adiskide. Aranealde SA-k etxea utzi zion «Liceo Alkartasuna» Batxiller Akademiari eta «jestioa eta ekonomia arazoa» Beasaingo Ikastola Batzorde eta Aranealde SA-koek osaturiko Batzorde bat hasi zen eramatzen. Geroago, Aranealde SA eta Liceo Alkartasunako Batzordeak bat egin zuten eta Aranealde SA-ko Batzar batetan hautatu zen Batzorde berria. Hori aurtengo martxorarte horrela izan da eta Ballarak ez du izan hor ez arte eta ez parte nahiz eta zenbait berri jakingarriak zirelako Ballaran agertu. Ballara honetan murgildu nahi izate hori, aurtengo udaberriko fruitu berriren bat dugu dirudienez eta Aranealde SA-ren izenean Batzarrera deitu eta bazkide nahiz Ballarako Ikastolatakoak eta gerora haurrak Ikastolan erabiltzeko asmoa dutenak eta abar... bildu eta «erabakiak» hartzea, beste modu berriren bat noski!

Baina aurrerago edo... agertzen denez, ez zuten «Ikastola guztiak» erabaki azken 5 urteak Lizeoan ematea, Legeak eta Herri bakoitzeko Ikastolaren mugak baizik eta 3 urtetarako muga hori gehiago ezin zutenentzat ezarri zen gaur galtzorian jarria bada ere (8 urteak erakunde berean eman beharko dira aurrerantzean). Herriak ahalmen izan balute noski zenbaki aldetik ez zuten Beasaina ez beste inora joko Ikasketak bukatzea. Hori begien aurrean dago.

Beasainek ordea bai, bazituen behar hainbat eta gehiago ikasle eta

horregatik hedlu zitzaion 8 urteak emateko baimena eta «provisionaletik» ezer ere ez noski (norbaitek ugari haizatu duen arren), ze gaur bertan ere Ikastetxe horren pean 650 bat haur dabiltzalarik, 550 aisa dira beasaindarrak. Beraz, hemen-dik atera kontuak irakurle Beasain-Ballara gorabehera honetan.

Besterik da, herrietan beharrean denari ateak irekitzea eta laguntzea, baina irakurleak ikus dezakeenez, Beasaingo hurrez gehienbat osaturiko Ikastetxe bat eta Beasainen finkatua Ballarak (eta inongo proportziorik ez neurririk gabe) gobernatzea..., hori besterik da.

Horregatik datorke hain zuzen ere harira On Segundo Dorronsoro Beasaingo Ikastolaren titularrak (eta titular denez azken erantzule) esana «Ikastetxe honen prolema nagusia Beasaingo dela eta Beasainek garbitu behar duela». Berdin esana da nonbait On Joxe M.ª Setien Gotzai Laguntzailea ere, baina hau ez da plazaratzen. Garbi dago beraz, Beasaingo Ikastola ez dela bereizi bere haserako bidetik eta etor zitekeena ausnarturik edo... 1973ko martxoaren 26rako bere inguruko herrietako Ikastola Batzordeetakoekin eta Lizeoekin biltzea iruditzen zaio. Biler hori ordea hankaz gora botatzen da Lizeo eta Ballarako zenbaiten aldetik eta Beasaini beste herri batzukin nahi duenean biltzeko dukeen eskubidea ere uktu egin nahi zaio (urrengo «Ballara» bilera lekuko) Ballara bidez (Alegitik Zegamarainoko guztien aurrean) ez egiteagatik. Noiztik horrelakorik? Ez ahal du bada Ikastola bakoitzak horrenbestarainoko eskubiderik?

Hala ere, Idiazabal, Segura, Zegama eta Beasain bildu egiten dira (bi aldiz) nahiz eta arazoa ez konpondu. Beasain ez da bereizi jaunak eta ez du Lizeoko Juntarik zapuztu, alderantziz baizik.

Hain zuzen ere, legalizazio eskubideak «ez ditu bereganatu» Beasainek, ez baitzuen beharrik lehengotik zituenez. Bestalde, bai, gertatu da zerbaite; Lizeoko Batzordeko zenbaitzuek On Segundo Dorronsorori Ikastetxe bakar horren zatiketa izenpetzeko aurkeztu zitoten, baina ez zuten lo harrapatu nonbait... METAL-ITURRIK berak baieztatu du hori Lizeoak bere gisa 8 urteak ematea erabaki zuela adieraztean, ze hori egin ahal izateko, aurreko pausoaren behar baitzen Lizeoa...

Aurrerago dioenez, «Batzar Nagusian ordezkari bezala izendaturiko andereñoak Juntatik botatzea erabaki du zenbaitek». Lehenik eta nik dakidanez, oraindik ez da izan Beasainen Batzar Nagusirik (Ikastolan behintzat) batzartuak andereñoak aukeratu dituztenik, ze heurak heuren artean egin ohi zituzten hautapenak eta Batzordean maila bakoitzeko berri izatearren onartzen ziren, beren ahalmena noraino iristen zen idazteke egonik (Estatu hori batetan Zuzendaria eta irakasleen artean autaturiko bat aipatzen dira Batzordeak, nahiz eta azken bolaran eta maila guztien berri izatearren sei joan); hori bai, era horretan joatea Batzarren batetan onartu zen) baina dirudienez, hori ez beste guztirako zeuden eta egun Batzordearen bileretara sarbiderik ez badute, berek irabazi bide zuten hori, beren tartekoak batzuk zuten iritziak nahi-ta-ez agertu nahi arazteagatik. Gainera eta aurrera begira, irakasleek eta bazkide-laguntzaileek ez dukete noski esku-hartzerik izanzen zuzenki Batzordeetan, hauk guraso hutsez osatuak izan behar dutenez (nik jakin ahal izan dudanez behintzat, eta oker banago zuzentzeko prest nago).

Lizeoak 4, 5, 6 eta 7 urteentzat diru-laguntzarik ez duela jaso esatea, Beasaingo Ikastolak ez duela jaso esatea hainbat da. Jaso du noski, baina nola ere esan behar da. Lizeoak dituen Irakasleen Seguro Sozialak Ikastolaren bizkar dira Ikastetxea Erakunde bakarra denez, eta beroriek Ikastolak ordaindu ditu eta ordainduko ditu noski. Hori dena garbitu zaio Lizeoko Batzordeari baina ez da bere garaian esan. Bestalde baita ere jakin behar da, oraindik azkeneko zatia ez dela kobratu estatuarengandik (maiatzaren 22-a da), beraz, zer esaten den ongi pentsatzea hobe izanen da!

METAL-ITURRIK maiatzaren 3ko Batzarraren berri beste batetan ematea agintzen du. Beharbada le- rro hauek argia ikusterako emanen du noski. Hala ere, zerbait esan beharrean naiz. Batzarre hori, Gole-

rriko biztanle guztiei zihoakien, ze Ikastolan haurrak gerora izan ditzakeenak sartzeko oso urrutira joatea da noski. Hori eskua sartu nahi duen guztia dei egitea da eta ez dut uste Ikastolaz at dagoenaren iritzia eta erabakia behar denik.

Zenbait ordea... horretaraino hel- tzen da!

Dena den, 400dik 450era bildu zirela dio METAL-ITURRIK. Horieta- tik ordea, apenas 80tik gora ziren Beasaingo Ikastolan haurrak dituzten gurasoak, seinaleak direnez. Keroago jakin dudanez, 80 beroaldi-koak 40 ingurura heldu omen...

Azkenik eta bukatzeko, «Zuzen- dari eta andereño berriak agertzen dituela Beasaingo Batzordeak». Zuzendariarena egia dateke, ze lehe- na ez izanean berria beharko noski, baina andereñoena hor nonbait asmatua izanzen da agian, ze inork ez baitu esan oraindik lehengoekin kontatzen ez denik. Baziren puntu gehiago ere Beasaingo Batzordeak Diario Vasco-n argitaratuak baina ahaztu egin bide zaio METAL-ITURRI. Zergatik?

MURUMENDI

arrasate

ARGITZEN

Dirudienez, nik idatzitako «Ikasto- laren egoera» lanttoa ez da nahi nuen bezala igaro. Korapillo batzu sortu omen dira eta horregatik hitz hauk doazkizue gauzak, ahal dudan neurrian, garbi utzeko.

Galderak egiterakoan Arrasateko jende gehienarekin, beste batekin ez naiz sartzen ari. Nere asmoa ez da, inoiz, ikastola daraman taldeare- kin nere burua sartzeko izan. Eta as- koz guttiago bere lanaren aurka joa- tea, lan egiten dutela dakidalako.

Horregaitik, min dut nere hitzak argiegia izan ez direlako. Dakida- nez ere, gaurregun, larogei baino askoz ume berri gehiago dagoz ikas-

tolan sartzeko. Eta, ziur, lumero hau luzetuko da, epea oraindik (28-5) ez baita bukatu. Holaxe bada hobe, guz- tionez.

KATALOGO BAT

Duela gutti jaso dut Kataluniako lantegi batek egindako katalogo bat. Berria arrunta guztionez izan lite- ke, baina katalogo hau erdaraz eta euskaraz idatzirik dela esaten ba- dut, ez da hainbesterik izanzen. Xe- hetasun guztiak euskara batu (edo baturako?) eder batean erakusten dizkigute. Ene ustez, egin dutenean ez da snobismo batengatik, entzun dudari bezala, behartasuna ikusi du- telako, baizik. Ikusi dudanean, ho- lakorik besterik ez dut ezagutzen, Materren irudia etorri zait burura. Denok dakigunez, gizon honek zabal- du zuen bideak izugarriko ondoriak ekarri zizkigun. Horregatik, uste dut, Arrasateko lantegiak kontuan hartu- ko balute adibide hau gure, hizkun- tzari indar polita emanen lioketela.

Euskarari leku guztietatik bultza- tu egin behar diogu eta gure lan- tegietatik laguntza hori zergaitik ez da sortu behar?

Aspaldidanik Euskaltzaindia hor- dabil, holako gauzentzat hiztegiak gertutzen. Lantegi bat zalantzan ba- dago, zuzen, horrengana joan da- dila. Berak inork baino hobeto ema- nen baitio erantzuna.

BATZU

Joan zen egunean esaten genuen bezala «Haurren eguna» antolatzen ari da. Jakin dugunez Ekainaren 29 eta 30ean izanzen dute haurrek be- ren eguna. Udai Etxeak ere parte hartuko du eginkizun batzuetan.

—Gure herriko euskaltzainak, ha- legia J. Zaitegik, Maiatzaren 27an «Gerra ondorengo literatura» ri bu- ruz hitzaldia eman zigan. «Eusko gogoa» aldizkariaren sortzaileak be- re jakintzaren zati bat erakutsi zi- gun.

MENDIAGA

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Car- tagena, Granada, Almeria, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coru- ña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

Donosti-Currerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Bela Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Baserriaren alde

usurbil

IZEN-EMATEA

Garaiz atera behar dira kontuak edozertan. Baita ikastolan ere. Nahitaez garaiz jakin behar du ikastolaren batzordeak datorren ikastaroan zenbat haur izango dituen. Haurren neurrian eratu behar dira gela edo lekuak eta irakasleak.

Ikastolari ez dio beste zenbait bezala inork goitik laguntzen. Dena herritarrak eta gurasoek egin behar izaten dute.

Beharrezkoa zaio dagoeneko datorren urtean zenbat haur izango dituen jakitea.

Eman zuen haurraren izena andereñoari, ikastolako orduetan, edo bestela batzordeko norbaiti. Bete agudo horretarako ematen zaizuen txartela.

APAINA

Oso apaina eta ederra geratu da pelotalekuaren orma atzea. Zumeta margolariak egin duen buztinezko edergarria ezarri zaio ormari goitik beharaino.

Aspaldidanik hasia zen Joxe Luis Zumeta horretarako piezak egiten. Hiru mila pieza egin ditu Remijio Alkorta, aiton langile eta alaia, lagun duarik.

Joxe Elortza eta Pello Muguruza iheltseroak izan dira orman banan banan jarri dituztenak.

Orain inguru guztiari ari dira apa-intzen Joxe Luis Zumeta bera gidari dutelarik.

Usurbilgo Udaletxea izan da dena ordaindu duena.

Egia bihurtu den amets eta burutapen on bat izan da.

ELIZA

Bazuen premia ere eta eliza apa-intzen ari dira, hautsak kentzen, garbitzen.

Itxirik zegoen eliz aterpeko ate bat ere ireki dute. Beharrezkoa zen gaur kamioan dagoen ibiliarekin.

Aiton zahar batek esan duenez emakumei haize gehiegia gonak jasotzen zizkielako itxi zen.

Hala esan du beste aiton zahar batek. Oso ondo iruditzen zait irekitzea. Gaur emakumeak galtzekin dabilta eta ez dute haizearen beldurrik.

ANDATZA

mutriku

PELLO JAUNAREN OROIPENEZ

Ekainaren 6an Pello Jauna zana-ren eriotzeko laugarren urtebetez dala ta, apaiz zintzo aren oroipena gogoratuaz, ekainaren 13n, Korpus Kristi eguneko goizeko amarretan, Andre Mari Jasokundearen Elizan Meza Nagusi goi-goienetako eskeini-ko da aaztu-ezifneko Pello jaunaren oroimenez. Bere eriotzako lau urte igaro-arren Mutrikuarrok ezin aaztu degu bere irudi, erakutsi onak eta irripar goxo aiek. Berak lurreko bizitzan eman zizkigun ikaspidet edo aiek nola aaztu? Zenbat biotzetara eraman zun goimaitasuneko berotasuna... Zenbat illuntasun argitu bere irakaspen bikainarekin... eta zenbat aldiz gaueko beltzean, erriko kale-estutan zear, ixil eta apalki beartsuen sendietara pakea ta zoriona eraman... eta... nola aaztu?

Pello jaunak, Jaungoiko-zaletasuna, euskalduntasuna eta Mutrikua-rrenganako maitasuna bere biotz mufean zeramazkin. Nun zan bere itzala, an ziran guraso, gazteek edo umetxoak, auetxek baiziran bere maiteenak, bere aukeratuenak.

Piztu ditzagun bada bere oroipena; gogartu eta gureganatu ditzagun bere egintza jator ta ikaspidet bikain aiek.

Mutrikuarrok, guztiok eskeini de-zaiogun egun ortako meza ainbeste maite gifiuzan Pello Jauna zana-ren alde bere antzeko kristau zintzo eta euskaldun jator izan gaitzen.

Jesukristoren lorategiko apaiz jator Zubeldia,

Suge zaarraren mistuak ifioiz ere ikutu gabia.

Txikitandikan sortu zaizkion gorputz ta anima garbia, Argiro beti azaldu zuen kristau onaren bidia, Zuzentasunez gordetarik beti Jaungoikoaren legia.

ANDONEGI-tar Z.

markiña

BI JAIALDI

Bata lehentxoago izan genuen, baiña oraindiño ere berak utzitako aho-goxotasuna kendu barik daukagu.

Eratzailleek urduri, lagunik bai etorriko ez etorriko, eta bai gero etorri ere, pelota-tokia gainezka bete arteraifio. Kanta-jaialdia ere ez zen makala gero! Oihartzunak, Benito Lertxundi eta Pantxoia eta Pello. Bitarte baten, «Zerutxu»ko gazte-xoek, antxiñako jantzi ta tresna-kin, lehenagoko lan egiteko era azaltzen eban dantza jator eta li-lluragarri bat aurkeztu euskuen. Txalo euri eta Feliperi.

Abeslariak, bakoitzak bere eran abestuaz, orduak minutu bihurtu euskuezan. «Zerutxu», alkarte eratzaillea, pozik egon daiteke.

Beste abesti-jaialditxo bat ere izan dogu, oraintsuago, «Escuela Laboral»eko gazte batzuk eratuta, ain zuzen. Abeslari bat edo beste entzutetsuak, besteak, ez orrenbeste oraindiño, baiña bai laster. Asteguna zela, behar ainbat zabalkunde ez zela egin... dena dela, entzule gutxi, ta gazte eratzailleek beste zeezer asmatu behar euren «ikaste oster»-rako diru apur bat batzeko.

GURE JAUNARTZEAK

Irurogei umek artu dabe lehenengoz Gure Jauna igande bitan. Ogeta amazortzik euskerazko elizkizunean, eta ogeta bik, euskaldunen seme-alabak banakea, erderazkoan. ARGINDARRA LARRUS.

KAINEN

Aspaldiko auzia dogu Larruskain-go argi-indarrarena, edo obeto esan, argi-indarrrik ezarena. Orain-goan, orraitio, jartzekotan ei dira. Lehengo egun baten, Udaletxean izan eben batzarra larruskaindarrek erri-agintariekin. Diputasiño ta Udaletxeak diru-laguntza eskaini dautsen arren, etxe bakoitzak berrogei milla peseta emon beharko ditu, beste laguntzarik ez bada beintzat. Baiña Baserri-alai dela, IRYDA dela, laguntza izango dabelakoan dagoz larruskaindarrak, eurek orrenbeste emon beharrik ez izateko. Argi-indarra etorteak baserri ustea geldituko ete dau?

JAIK ERATZEN

Lerrotxo oneek idazten ditudala, alkartzeko dira Udaletxean, Karmen-jaietako batzordea eta erriko alkarte-oren ordezkariak. Aurten, Karmen-jaiet euren antza emon nai jake. Uste dogunez, bertsolari on batzuk ere izango ditugu, urteetako egarria asetzeko, eta egitarau-agirla gure izkuntzan ere, gutxienez, agertuko da.

Aurten, bolibartarrek ez ei dabe jaiako eragozpenik izango San Juan jaiak eratu ta ospatzeko. Eta, barinagatarrak? Gazteak zerbait egitekotan dira belntzat, lazko ostoporik jartzen ez badeutsee.

J.B.G.

lasarte

IKASTOLA

«Landaberri» ikastolak garaiz kontupak atera behar izaten ditu. Urtero osatzen zala bi geletarako aina haur. Batzutan ezezkoa eman beharrean aurkitu da lekuri eza-gatik.

Datorren urtean zenbat ume berri izango dituen jakin nahi luke. Ohitu bedi, beraz, jendea bere bidetik ibiltzen.

BURUNTZA

Izan ere lekuak eratu behar ditu eta andereñoak bilatu.

Norbaitek bere haurra ikastolan sartu nahi badu azkar ibili dadila. «Andre Joakinaeneko» ikastolan emango dizute, zer-nola egin behar duzun, berri.

Eskola orduak dituzu zure haurraren izena emateko ordurik onenak. Goiz partea duzu onena.

Eman zazu lehenbaitlehen zure haurraren izena gero lekuri gabe geratu ez zaitezten eta batzordeak datorren ikastorako gauzak behar bezala molda ditzan.

AZPI BIDEA

Herriak ere odolkien antzera egiten diren bezalakoak dira. Hala egin dago Lasarte ere.

Madrid-lrun kamioak ebakitzen du erdiz erdi. Izan da amaika ezbehar kalea, batetik bestera, igarotzerakoan. Izan ere kale horretatik bait djoaz Tolosa-Donostia bidean dabilten berebilak.

Halere egin diote kale horri azpitik jendearentzat bidea. Urez bete omen da baina lehertuko da eta izango du oinezkoak bide horretatik ibiltzeko aukera.

errenteria

ON JOSE ARANBARRI HIL ZAIGU!

Bai irakurle, bai. Gure On Josek azken agurra eman zigun. Bildur ginen, gaitz gogor batek erabat menderatua zedukan eta lehentxe-ago edo geroxeago berri txar mingotsa zabalduko ote zen bildur ginen. On Jose hil zaigu.

Maiatzaren 26an, Errenteriako Eliz Nagusian izan ziren hiletak. Hango mundua! Eliza era guztietako jendez bete zegoen. Zahar eta gazteak, gizon eta emakumezkoak, jauntxo eta langileak, zuriak eta beltzak, sinestunak eta sinesgabeak, danak Elizan bildurik gure On Joseri gure esker ona erakutsi nahi izan genion.

On Jose ez zen doai disdirakorrez jantzitako gizona. Gizon soila zen. Hizketan ez zuen erraztasunik, ez zuen aparteko doairik. Baina erabateko gizona zen, herriak ezagutu duen elizgizon herrikoi eta santu bat. Amaika lan egindako gizona,

isila, iraupen haundikoa, pertsonak hezitzen zekiena, hitzegitea baino entzutea gehiago gustatzen zitzaiona, nornahiri laguntzeko prest zegoena, behin ere diru zaletasunaren izpirik ezagutu izan ez zuena, jendeari laguntzearen neke eta ez-behar ugari jasan izan zuena.

San Jose Mojetako ikastetxean hasi eta ikastolan zehar jarraituz irakaskintzaz eta heziketaz kezkatu ikusi genuen. Haurrak maite zituen, HOACeko kristau lanetan bene benetan eta bete betean murgildurik zegoen, ikastolako batzarretan ez zuen hutsegiterik egingo. Han eta hemen, zaratarik gabe, hots haur dirik atera gabe, eten gabeko lanean ziharduen. Amaika gaiso bisitatu eta gero joan zaigu On Jose. Ludarik ez dago, «evangelizare pauperibus misit me» delako agindua gogoan zuen On Josek, behartsu eta zapaldukin erabat bat eginik zegoen.

Betiko zorionean aurkitzen zaren, bedeinka eta babestu ezazu. On Jose, hain behartsu aurkitzen den herria.

MAHASTI

oporaldi 2024 eta

ogei sendik, oporraldi alaia izan dezaten,

MILLOI BAT PEZETA

Donosti-Currerki-Kutxa

epe barruan jartzen dezun milla pezeta-bakoitzeko, zenbaki-txartela dagokizu. ta lendik daukazu dirutik, bost millako bakoitzeko, beste zenbaki-txartela.

durango

Munduan industrializazioa hasi zenetik hor atara dira langileak heuren eskubideak lortzearen eta hainbat odol, izerdi, neke eta gose ixuriz, pixkanaka-pixkanaka, indarrez lortuz joan dira, eskubidez tokatuz emon gura izan ez zaiena.

Halaxe, Berrizko lantegi batean, 5 langile grebalari detenituak eta osteria libre utziak izan dira.

—Zamorako presondegian aurkitzen den Julen Kaltzadaren ama hil da.

Semeak ezin izan du jaso amaren azkenengo begirada. Hil baino egun batzuk lehenago ama gaixotxean zegoela ekarri zuten ikustera. Lorretarrek eta ezagutzen genuenok —herrikak horretan zegoen apaiz—, ozenago euki dugu geure gogoetan.

—Urte buruan esku hutsik eta aste baten irentsi ezinezko uholdea, hauxe izan da Durangotarroi jazo zaiguna.

5 egun laburretan izan ditugunak konta ezinezkoak dira: Zine-Forun, hitzaldi, kursillo, etab.

—Hainbat bider entzun izan dugu, Abadianotarren ahoan, San Antonio jaia lapurtu egin dugula. Eta ez geure burua zuritzearen baina nik uste, Urkiolara zetozenek sartu zutela jaia gure herrian, igoeran eta jetsikieran Durangon geldituaz.

Baina badirudi Udala, S. Antonio jaiaren garrantzia kendu nahian dabilela, S. Faustoei gehiago emonaz. Aurtengo egitarauako, herriko elkarteel, ahal denik eta gutxien eskatu zaie.

—Txoritxu Alaikoek, aste kultural antolatu nahi izan dute, baina esanda bezala, ez zaie dana onartu, aste erdi baten geldituz.

Hasera, Vilgarren Umeen Euskal Jaiak Ekainaren 9an emongo zaio. Ekainaren 11an Elorrioko antzerki taldeak arratsaldeko 8etan Astarloan Zineman «Erru gabea» antzerkia jokatu du. Sabino Alonso elorriarren antzerki honen ekintza Elorrioren oinarritu eta aritzen da.

Ekainak 12an, Jesuiten Zinema Aretoan, arratsaldeko 7.30etan «Nafarroa. Lau urte aroak» filma emongo da.

Honekin amaituko da aste-erdi honen egitaraua, danborrada, abeslari etab urrengo baterako geldituz.

—Durangoko Tabira Mendi elkar-teak, San Antonio jaiak aprobetxatuz osteria, bat antolatu du «Picos de Europa».

Elorrioko Erdella-k, Ekainaren 9an du berea Santimamiñe harpe eza-gunera.

—Hil honetan inaguratuko da Durangoko Polideportivo barria. Igeritoki zaharren ondoan jaso duten honek miloi mordoxka bat irentsi du.

Esan digutenez, guztiz egoki omen dago «Hilo musical» deritxon soinu eta guzti.

Durangoko Guraso Elkar-teak ume-entzat eta ikasleentzat erraztasunak eskatzen ei doa.

Bai! Penagarria izaten da gauza hau gehienetan garestiegiak izatea, beheko maila batetako jende-ari ateak itxiaz. Herriaren diruz egindakoak herritar guztiek eta batez ere behartsuenek goza dagien izan behar dute eta ez dirua duten apur batzuek. Dirua dutenek badute nora ihes egin gozatzen.

KATAZURI

pasai donibane

IKASTOLAKO BATZARRA

Joan den Maiatzaren 25ean, lehendik zabaldua zegoen bezela, ikastolako gurasoekin batzar intergarri bat ospatu genuen. Herriko zinegelan 60 edo 70ren bat pertsona bildu ginen, ikastolako Batzarde edo Direktiba osoa buru gendularik.

Batzordeak nahiko argi azaldu zizkigun aurtengo ikastaroan egindako lanak; baita diru gorabeherak, irakasletaren arazoa eta Lizeoko egoera ere ongi agertu ziguten.

Ondoren elkarriketa mamitsua sortu zen; eta hau benetan pozgarria zaigu, zeren orain arte ezagutu izan ditugun bileretan, elkarriketa garaia heltzen zenean, ixilune haundi bat egiten zen inork parte hartzerik ausartu gabe. Elkarriketa hau, une edo momentu batzuetan, sutsuegi xamar izan zen.

Ahaztu egiten bai zaigu maiz, «elkarrekin hitzegin eta elkarri entzun» behar diogula haserreak eta kopetilunak alde batera utziaz.

Beste arazo edo problema bat ere han bertan, bapatean, sortu zitzaigun: Hizkuntzaren korapiloa. Batzarra euskaraz egiten ari zen, eta bapatean guraso batek hau bota zigun erdaraz: «Batzar hau euskaraz bakarrik egin behar ote duzue?»; horrela bada, nik alde egingo diat, ez bai dut ulertzen». Eta ondoren beste batek: «Bai, hobe izango diagu erderaz egitea, denok ulertzen diagu-eta». Bilerak euskaraz jarraitu behar zela zioten Batzardekoek, bi arrazoi jarriaz: a) Jokabide honekin, HIL ZORIAN dugun gure hizkuntza hau sekulan salbatu ez dugulako; b) Umeak ikastolak bialtzearekin bakarrik eta gero geuk (gurasoek) barra-barra erderaz egitearekin, ez dagoela ezer egiterik.

Bilera euskaraz jarraitu zen eta puntu bakoitzaren ondoren, laburpen bat ematen zen erdaraz.

Elkarriketa bukatu ondoren, bost batzarkide berri aukeratu ziren.

LEHENENGO JAUNARTZEA

Elizkizun ederra Maiatzaren 23an, Igokunde egunez, Eliza Nagusian ospatu genuena.

Egun honetan, umea izan zen pertsonaje nagusia: beroiek irakurri zituzten epistolak, bertsoak bota zizkiguten, taldetxo trebe batek, Dn. Felixen zuzendaritzapean, zenbait abesti kantatu zigun kitarra eta armonikarekin lagunduaz... Benetan zoragarria! Herriko dantzari taldeak ere, Sagaratzeoko garaian, ezpata-dantza dantzatu zigun trebeki.

Meza ondoan, Lehenengo Jaunartzea egin zuten neska-mutiko guziak, azkeneko urte hauetan ohituraz denez, Yola Elkartera abiatu ziren gosaltzera, dantzari eta txistulari taldeak lagun zituztelarik.

Ezin genezake aipatu gabe utz, musika sailean, Dn. Felix apaiza egiten ari den lan ezin ederragoa. Meza honetan ikusi genuen lan honen fruitu emankorra. Segi hortan Dn. Felix!

ESTROPADAK

Hasiak ditugu, udakin batean, estropadak. Lehenengoa, Ekainaren 2an, Donostian ospatu zen. Bigarrena berriz, Hondarrabian, Ekainaren 16an eta hil honetan bertan, S. Pedro egunez, Pasaian. Gure herri-rik bi tripulazio agertu zaizkigu. Hoietakoa bat, nahiko jator dabilela, diote. Tira ba motellak, suerte ona opa dizuegu!

INALURRETAK

andoain

IZEN-EMATEN

Ikastolan, ikastaroa amaitzerada eta guraso askok, gazteek batez ere, galdazka ari dira ia datorren ikastaroan zenbat haur berri sar litezkeen eta zeinbat urterekin has litezkeen eta abar eta abar. Gazteak honela kezkatzeak, zahar-txegoak garenok, poza ematen digu: aurrekoak eginiko lanak alferrikakoak izan ez direla ikustea eta jakitea, aurrera jarraitzeko eztenkada izaten zaigu.

Gazteen aldetik honelako galderak sumatzen diranean, apur bat lasaitzen gara. Maizago azaltzea nahi litzateke baina egintza onak astiro egin behar omen eta itxaropena ez gal! Itxaropenak eutsi digu orain arte eta itxaropen horren erroak bere ondorenak ematen hasi dira eta erro indartsuek eta sendoak zuhaitza indartu egiten dute. Ikastolak diru aldetik larri badoaz ere, sustrai indartsuak dituzte eta enbataren aurka badoaz ere lema-zainak tente, zutik daude eta beti aurrera begira. Eutsi, ez etsi nahiz hanka bana autsi! Hil honen 20tik Ekainaren (Garagarriaren) 15 arte izango da haurren izen deiturak ezartzeko epea: ikastolako idazkaritzan, lehen arieldegia (Alhondiga) zan tokian. Haur berrien izen deiturak alegia: lehendik dabilzanak ez dute ezer egin behar, jarraitu baizik. Arratsaldeko 5etatik 7 terditara bitartean hor izanen dituzue zuen nahiak ahal dan ondoan osatzeko aukeratu dituen gizakiak. Aurtan hiru urte betetzen dituen haurrak sar litezke eta baita lau osatzen dituztenak ere. Haurren izen deiturak ezartzekoan, ikastolako bazkide ez diren gurasoek, bazkide

(Socio) egin beharko dute eta lehendik erabakia denez 100 laurleko utzi beharko dituzte. Urtetik urtera gure ikastolako haurrak ugalduz doaz eta lehen idatzi dudanez, euskal haritza bere kuku sagarrak ematen ari da. Urte askoz honela!

—oOo—

«Zeruko Argia» hartzen dutenak Aindoinen 133 dira: gutxi alegia! Arpidedunak gehiagotu behar ditugu: beste hainbeste bai behintzat. Zergatik ez? Gure astekari hau astero azaltzea nahi badugu, zerbait egin beharko dugu eta gureak diren gauzak irautea nahi badugu guk egin beharko dugu lan: arrotzek ez dute eginen.

Lanez beterik gaudela? Diruz ez gabela osatzen? Gu alfertzen bagara eta gure diruz ez badiogu laguntzen, geure ondoren dabilzanek laster eginen dute bere egitekoa eta egite hori irixten duten unean gureak eginen du! Bosteun bat «Zeruko-Argia» zale behar dugu izan eta hori egin arteko pakerik ez dugu izanen. Bakoitzak bi edo hiru «Argia» zale gehiago egin behar ditugu! Beste edozein egunkariri (Periodikuri) egunoro zazpi laurleko luzatzen dizkiegu eta gureari egunean bat emateko gai ez ahal gara? Zein ez da egunean laurleko bat luzatzeko gauza? Ezein!

BINGEN

lazkano

IKASTOLA, HAUR BILA

Dagoneko kurtsoa bukatzen ari zaigularik, urteoroko eginkizuna datorrigu eskutara.

Aurtan ere haurrak eskolatu egin behar dira, orduan lanak aurretik

hasi behar ditugu. Alegia, hauetako bat haur berriak eskolatzeko izango dugu. Zergatik haurrak eskolatu? Gu ere eskolan ibiliak nola izan garen eta gainera nolaz gure aurretik ikusi ditugunek ere nolaz bide berdina eraman duten, gaur egungo haurrak ere eskolatuak izan behar dira. Baina hau baino arrazoin sakonagorik bada. Ene iritziz, ez dugu beti jarraitu behar bestek zer egiten duten ikusiaz. Bakoitzak alderdi horretan kriterio pixkabatekin jokatu behar du. Orduan esandakoari jarraituaz nik ere neure kriterioarekin jokatu behar dut.

Haurrak, famili barnean egotearekin ez du bere nortasuna behar bezala osatzen, alegia, esan nahi nuke, beti famili bizitza bizi izan ezker. Orduan, bere nortasuna osatzeko behar duen puntu garrantzitsuenetako bat haurra eskolatzeko izango dugu, baina ez bakarrik eskolatzeko, baizik eta horrek dakartzan arazo guztiak gaindituz edo ahaleginak eginaz.

Haurrak bere inguruan bizi direnei errespetatuaz, eta gurasoak ere haurra errespetatuaz eta behar den mailan lagunduaz.

Haurrak ikastolara bidaltzearekin ez dugu konformatu behar bakarrik. Zer egiten dugu haurrak ikastola bidaltzearekin eta gero behar duen laguntza ematen ez badiogu?

Haurrek, andereño eta gurasoen artean heziak izan behar dute. Ez haurrak ikastolara bidali eta andereñoen eskuetan ipini, eta gero hauei pixu guztia beren gain bota, baizik eta haurra bere inguruaz nolaz mugatua dagoen, denok izan behar dugu haurra hezten lagundu behar duguna. Hontan badugu zer ikasia.

Beti ez dugu jarraituko maila berdinean; lehen egurra ematen zutelako txarrak ziren; ados nago;

baina egun egurrik ez zale ematen eta zer egiten dugu haurrei laguntzeaz?

Haurrak aurrera jo beharra bada, baina denen laguntzarekin, alegia guraso, andereño eta gainentzekook dugun inguruarekin ahaleginak eginaz.

Haurra hezia izan behar du, bere nortasunera irixteko, eta gurasoek ere zergatik ez dute izan behar heziak beste maila batean? Baina, bai guraso eta andereñoak batu gaitzen, elkar erlazio batekin gure haurrek izan dezaten guk izan ez duguna; alegia, egun duten posibilitateaz ahal dugun mami handiena atereaz.

Horretarako, haurrak ikastolara bidali beharra dadukagu. Bestela, hor geldituko dira betiko egurraren azpian. Zergatik ez egur horren azpitik atera eta beste metodo baten bidez, hezketa berri baten bidez pertsona bezala osatu eta duen nortasuna errespetatuaz.

Behintzat prest egon gaitzen haurrak ikastolara bidaltzeko. Behintzat, datorren kurtsoari begira, eta ez bakarrik datorren kurtsoari, egin ditzagun ahaleginak gure haurrak, guk izan ez ditugun bide batzuetan sartuaz.

Izena eman nahi dutenak jo bezate «GUREA» ferreteriarara. Orduak, goizeko 9tik 12tara eta arratsean 4tik 7tara.

Haurrek, gutxienez aurtan 2 urte bete behar dituzte eta gehienez 9 urte.

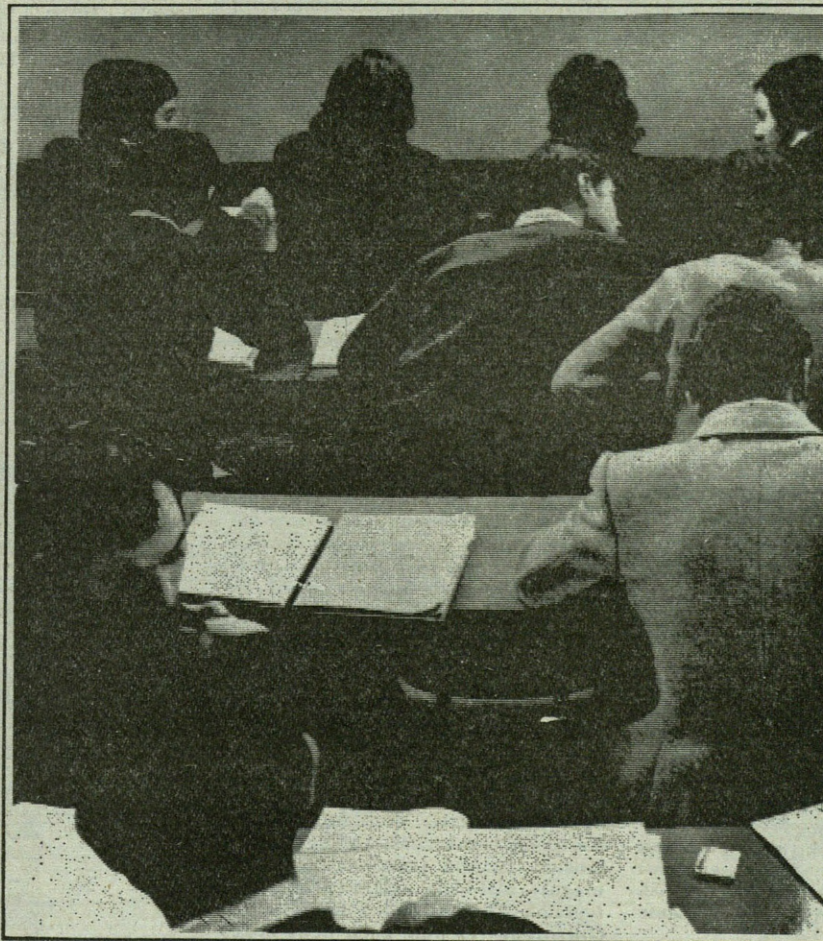
Izena emateko epea datorren hilaren 15ean bukatuko da, alegia ekainean.

Uste dut, merezi duela, baina, bakoitzak duen erresponzabilitatea hartuaz.

Datorren kurtsoan izan dezagula haur pilo bat, berriak alegia.

TAUKI

Bigarren mailatik asi eta Goi mailako eta Tekniko estudiantetarako

Ikasteko diru laguntza

Sarritan estudiantetako gai izanik, dirurik ez dutelako, estudioak baztertzera beartuak egon oi dira ikasleak.

Orrelakorik gerta ez dadin, CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA etxeak IKASTEKO DIRU LAGUNTZA antolatu du.

Orrela, beraz, kurso bakoitzarako bear

duen diruaren prestamena egingo zaio. Karrera bukatu eta urte betetara asiko da ordaintzen. Binbitartean, estudio lanak lasai egin aal izango ditu.

Batu alderdi onik IKASTEKO DIRU LAGUNTZA onek. Interesak ere txikiak baitira.

Bear duzun xeetasunez gauzak jakin nai baduzu, jo ezazu gure 91 ofizinen batetara.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

ACISCLO KARAG ETA PILOTA JOKOA

Berriz ere natorkizue pilota jokoaz apur bat mintzatzera. Nere arazoei —pilota arazoak, gero ta gero ere— denbora puska bat ostuaz etorri ta ez nere gogo osoz. Egia esan, ez zait atsegin polemika usaineko saltsetan edo polemika sorrerazi dezaketen solasetan nere burua sarturik ikustea, okerrak zuzentzeko asmoz sarturik ere. Komeni da haatik, honela, eta gogoaz kontra, noizpait jokatzera, batez ere harako okertzailea norbait denean, alegia, okerrak barriaitezko ta sendotzeko ahalmena duen norbait. Eta A. Karag, norbait baino norbaitago da kirol eremuan. Orakulo gisa luzaroan hartua. Hori dela ta, ezin ixilik egon, jaun horrek orain egun gutxi duela euskal pilota jokoaz idatzi duena irakurri ondoren. Zerbait ilabetez lehenago I. Laspiur ere agertu zen astekari hontara, beste norbaitetik pilotari buruz idatzitako tentelkeria batzuk direla kausa. Ongi egin zuen Laspiur-ek. Nik hala ere, ba dut kezka: guk euskal idazleok holakoe-tan esan genezaken guzia, gure lehiak eta ahaileginak, alferreko edo ia alferreko gerta ez ote daitezken, aski ez ote den daiteken euskaraz ojukatu ta aldarrikatzea. Euskara hedadura eskasekoa delarik, gure arregurak ez dira txoko guzietara ta begi-belarri denetara irixten ahal. Erdaraz bai ote? Ez nintzake baiezko borobilik botatzeko atrebituko... begibelarrietara bai behar bada, baina gogo-bihotzetaraino hori besterik da!

Madrilkeko astekari batean artikuluskat argitaratu du Acisclo Karag jaun ezagunak. Titulu hau-xe darama: "Probable gran sorpresa. El deporte de la pelota no nació en el viejo y noble país vasco". Eta gero: "Verosimilmente se jugó por primera vez (sic) en los bellos bosques de Honduras". Hitz hoiek eta beroien ondokoek, ihar-despen luze sakon bat behar lukete; hemen ordea, ezin luserik ez sakonik egin eta aski begitu erantzun labur axaleko bat, (Aski? agian bai!).

Gauza jakina da —pilotari buruz zerbait dakienak behintzat, bada-kike mundu zaharreko gizonak eta emakumeak pilotaz ari izaten zirela, J.K. baino 1.000, 2.000 eta gehiago urtez lehenago. Tebas-ko hillobi batean pilota bat aurkitu zen, joan den mendean, gurean antzekoa kanpoaldetik; larruz estalia, bainan zahiz betea. Jokatzeko pilotaz Homero-ren denboretan, eta gero, Greziako klasiko haroan, betekuntza izugarria lortu zuen joko horrek. Erromatarrek ere atxikimendu estu-estua zioten, eta jokamolde berri bat edo beste asmatu ere zuten. Jakintsuen ustea da joku hoiek izan zirela gero Espainian eta Frantzia sustraitu zirenak, baina denak ez datoz bat uste horretan... Euskaldun zenbait idatzi du, aintzineko pilota hortaz mintzo delarik: "Hori ez da pilota. Pilota orai ikusten dugun joko hau da, Hau bakarrik. Eta hau, gure gurea da", idatzi dute J. Elissalde ta L. Dassance jaunek. Bai, gure-gurea da... bizkitartean, pilota baten medioz aintzin-gizon haiek egiten zutenari ez genezaioke pilotaren izenik uka, gurearen idurikoa ez zelako ta beste gabe! Denak, gainera, enbor berberetik sortuak ditugu. Aita baten seme jatorrak dira.

Hoiek hola, harako "gran sorpresa" hura, ustegabe hura, ez bide da hain handia izango! Ezjakinak bakarrik —gauza hauetan ezjakin direnak alegia— harrituko dira nurbait.

Jarraiz gaitezen Karag jaunarekin batean: "Evidentemente la pelota vasca es uno de los más antiguos...". Tituluan pilota soilaz ari zenez gero, gure lehengo lerroak harexeri zegozkion. Orain ordea, euskal pilota dakarkigu plazara. Eta ekarri ondoren, hona zer bota digun: "...la opinión generalizada es que data del pasado siglo" —Ez da hain zaharra beraz— esango duzu, apika... egon, egon, ba da gehiagorik eta: "Sin embargo... si uno hace caso de Iztueta que... lo hace resaltar hacia 1750" —Eta hala ere, ez da hori, zaharrenetarik bat dela esateko—. Bai, orain zurekin nago, irakurlea. Bainan segi gaitezen: "Hacia 1553 Enrique II premió a un pelotari vizcaino con

100 libras esterlinas. Se sabe que en el año 1290 había muchos fabricantes de pelotas en París. Ahora bien, el deporte que se practicaba era el paume". Berriz ere ari gara gauzak nahastekatzen: Iztuetak, bere dantza liburuan aipatzen duen jokoak euskaldunak eta valenziarrek Cartagenan egin zuten hura, alegia. Luzerakoa zen. Luze hori etzen benetazko euskalduna, etzen gure gurea, halako euskaldun kutsu bat hartua ba zuen ere. Errebotea, berriz, gureago dugu, bainan ezin esan dezakegu noiztikakoa dugun. Joan den mende arteraino behinik behin ez dugu horren berri zehatzik arkitzen.

Inglaterrako Enrike VII, erregeak 1496 an (ez Enrike II k ez eta 1553 an ere) saristatu zuen "vizcaino" delako hori, ez dakigu bizkaitar zenetz, ala giputz, ala... euskaldun. Gertaera hura jaso zuen agiriak (diru-kontuen papertxo bat) "Spanniard" zela esaten du, besterik ez. Zer dela ta behar zuen euskaldun izan? Valencian ere ematen bait-ziren pillotari, bero bai bero... baita Espainiako zenbait bazterretan ere. (Kasu hontan ez da Karag jauna obendun bakarra; pasadizu hontaz mintzatu diren idazlari euskaldun guziek egin dute oker bera. Hurrengo batez azalduko dut zein arrazoin ditudan nik, gizon hura euskaldun ez zela sines-teko). Dena den, ez dezagun ametsik egin: 1290 urtean eta 1496 an Parisen eta nun nahi jokatzeko pilotaz, courte paume zen gehienik. Bai eta 1339 urtean ere Iruñeko komentuetan. Ez zen hura euskal pilota... pilota ba zen ere. Eta orain Europa utzita goazen Honduras-era.

"Se dice pelota vasca y sin embargo esta modalidad de juego no debió de nacer en el noble y viejo país vasco, sino verosimilmente y a juzgar por las reseñas de los investigadores en los bellos bosques de Honduras" (azpiko marrazkarenekin jarriak dira). Goazen poliki. Berriz diot, euskal pilotaz ari dela orain Acisclo jauna (eta agi denean, tituluan ere bai). Dena dela, zalantzarik izan ez dadin edo, modalidat hitz bereizgarria gaineratzen du. Eta orain nere galde bat: zer da euskal pilota? Ba, guk asmatu ditugun joko molde eta mota guziak: errebotea lehenik (neurri batean balipat behintzat) eta tit plekako jokoak, hau da, paret bati kontra pilota jaurtiz egiten duguna. Ple edo ble horrek ba ditu bere adarrak: esku-huska, palaz, xisteraz (ez, ez esan "txistera"! "jai-alai" (xisteraren aldaska aberatsa) sare eta beste. Baita pasaka ere, jeu de paume delakoa XVIII. mendean euskaldundu genuenez geroztik. Baina horra Karag jauna, gure-gurea den joko hori, guk moldatu ta mamitu hori, euskalduna ez dela, esan... eta hondureño egin nahiean. Hau bai dela harrigarria! Bainan, tira, Erdal herrian jaitako euskaldunak ere badira ta, hemengoetarik ezertan ere bereizten ez direnak. Onenean, Honduras-ko joko hori ere... ikus dezagun:

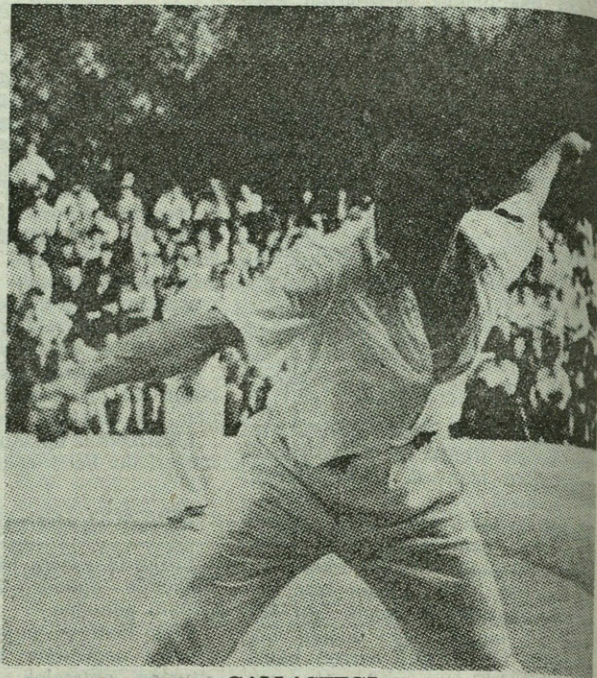
Nolako zen bizkitartean, Hondurasko oihanetan aritzen zen jokoak? Pilota azter dezagun lehenik. Karag-ek berak azaltzen digu: kautxozkoa, astuna (kilo bat baino gehiago), bizi-bizia, gogorra, handia (gerriak 37 zentimetro baitzituen). Gurearekin ez bide zuen deus ikustekorik. (Bai, eta barka: borobila izatea...).

Eta jokoak? Hontaz ere ematen dizkigu argibideak Karag jaunak, gaingiroki bederen: "El frontón maya no tenía pared (orduan ez zen frontón!) porque su juego se parecía al baloncesto (gureak ere... ez!) sólo que su meta, en lugar de ser una anilla horizontal, con una red colgante en la punta —cesta sin fondo— consiste en una argolla de piedra colocada verticalmente en el muro (zertan gara: ba zen paretik ala ez?) y a través de la cual se hacía el tanto único y casi milagroso de la tarde".

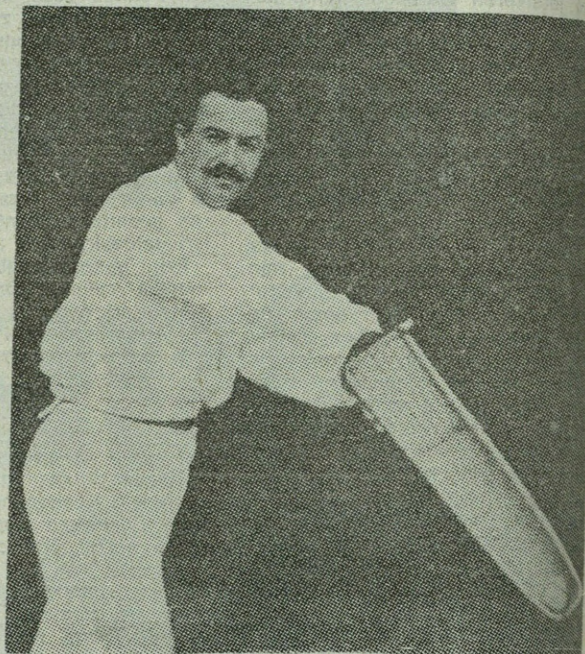
Esan zadazu mesedez: ikusten ahal duzu joko hortan, gurea oroitertzen dizun zerik? Ba ote du beronen aintzi? Gehiago esango dizut orain, ez zuten pilota eskuz jotzen; sorbaldaz, belauenez, ukalondoz, buruaz ere, noizpait, eta bereziki... ipurdiz (eta barkatu). Eskuz ukitutuz gero, hutsa zen. Eta

gisa ortakoa izanik, gure jokoaren hain desberdin delarik, gurearekin bat egin nahi izatea, ez ahal da. bitxikeria? Gurea hartatik datorre la esatea ez ote da... adarra jottzeko "unorea"? Nola idatz daiteke hain burugabeki? Eta nun du Karag jaunak bere albistearen iturburua? Zein ote dira investigador haiek? Ez digu esaten. Nere alde-tik esan behar dut, pilota gaiaz diharduten liburu gehienak eta artikululu mordo izugarria aztertut ondoren, ez dudala inun ere holako ergelkeriarik arkitu. Baina ez da gaitz ikertzaile haien arrastoa jarraitzen. Amerikano kazetari kas-karin batzuk dirateke, bai segurik, Karag-en berri emaleok. Orain duela 10 urte, Donostiako "La Voz de España" egunkarian (1964-II-29) "Luis Urbistondo" ez-izeneko jaun batek idatzi zuen arazo hontan, buruz eta zentuz, "Times" aldizkari amerikanoan agertu lan bati buruz, nun-eta loditxoak botatzen bait-ziren. Hala nola: 1) Jai-alai deritzan jokoak (On Serafin Barojak honela bataiatua!) Azte-kaek (mexicano zaharrek alegia) asmatua dela. 2) Hernan Cortes-ek Espainiara ekarri zuela (!!). "Urbistondo"ren erantzunak ederki argitzen ditu gauzak, zein bere lekuan jarriaz. Egia da, Karag jaunak ez duela 2ºn puntu hori bere egiten; ez du aipatzen ere, baina lehenbizikoa onartuz geroz —eta onartzen duela garbi dago— bigarrena ere bide beretik dator; zeren-eta, Cortes baino lehenago inor ere joan ez ba zen Mexicora, nork ekarriko zukeen gutartera? Eta ekarri baldin bazuen... haren fracasoa bistan da, ez baita joko haren arrastorik inun ere gelditu!

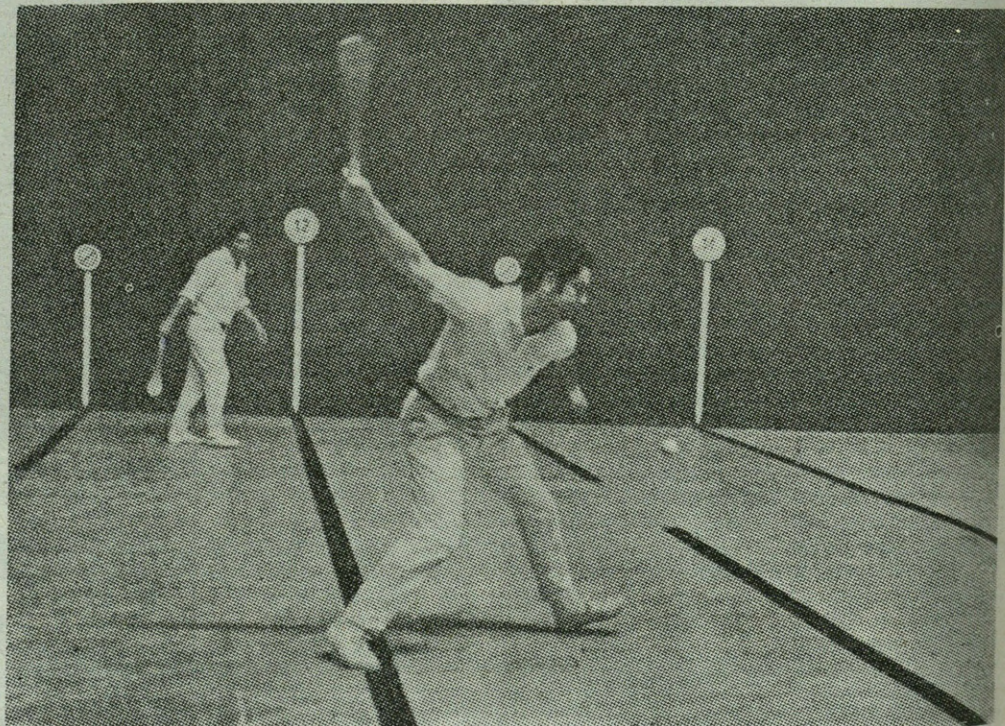
Karag jaunak ba ditu bere arrazoiak (edo... besterenak?) pilota jokoak Honduras-en sortu zela sines-teko. Hona: "Copan es el lugar en que probablemente nació la pelota (pilota arrunta? Euskal pilota?). Debíó de nacer allí porque en sus bosques ofrece vigoroso el árbol del hule... o caucho". Ederki esana, kautxozko pilotari dago-kionez. Bere tresnak egiteko, inguruan eta eskumenean dituen gaiez baliatzen da gizona. Kautxodun arbolaz jositako eremuetan kautxoaz baliatzea, bere-bereko da. Eta kautxorik ez den parajetan, zer egin? Eskuak gurutzaturik

GALLASTEGI

ERDOZA TXIKIA

egon, Hernan Cortes-en begira? Euskaldun artzainek ere, eneolitos haroan, ba zituzten pilotak egiteko gai aproposak: artilea ta larrua Asiako naiz Afrikako artzainek ere. Batzuei, artilearen ordez, aberreen maxkuriaz baliatzea eman zien buruak eta aizezko pilota asmatu zuten. Denak ordea, parte hartuak izan dira, pilota jokoak mundu zabalean erakusten digun bereizitazun merresgarria mamitzen.

Utz ditzagun gauzak, beraz, dau-den daudenean. Eta eduki gogoan, behin ta betiko, pilotaren sorrera, jaiotzea, uste dugun askoz baino lehenago gertatu zela. Lehen gizona —gizon-gaia— benetako gizon

bihurtu zen denboretako gertaera bereziki; bai eta pilota hoiekin nun joka... eta orobat Europako naiz ditake hura. Nun eta noiz gertatua? Horixe bai ez dakigula, eta ez da hau une egokia gogoeta sako-netan barna ibiltzeko. Ba daiteke ordea, gizon-gai horren gizontzea lurberako hamaika lekutan gerta zedin eta ez parabisu jakin batean bakarrik; eta leku hoietako gizonak pilota berezi bana asmatzeaten ere bakoitzak bere alde-tik... nork ukatu?

Komeni da argitzea, Karag jaunak bere artikuluskari ezarri di-tuen iritziak eta ustekizun gehie-nak, beraren liburu handi batetik

hartuak dituela (Diccionario de los Deportes, 1963, "Pelota" artikulua). Ez du beraz itobeharrez eta pre-saka idatzi beharrik, izan, bait-zituen lehendanik ere moldatua. Izan du beraz, geroztikan, hamar urte hontan bere okerren zuzen-tzeko ta bere hutsunen betetzeko parada. Ba zuen nora jo, nahi izanez gero, eta denok eskertuko ge-niokeen bihotzez horrela egin be-lu. Baina hori egin beharrean, le-hengo hutsak eta iritzi okerrak errepikatzea ta indarztatzea ete-ri zaigu. Ez da hori gure pilotak behar duena. Eta nere ustez, hobe-zukeen ixilik egon balitz.

R. BOZAS-URRUTIA